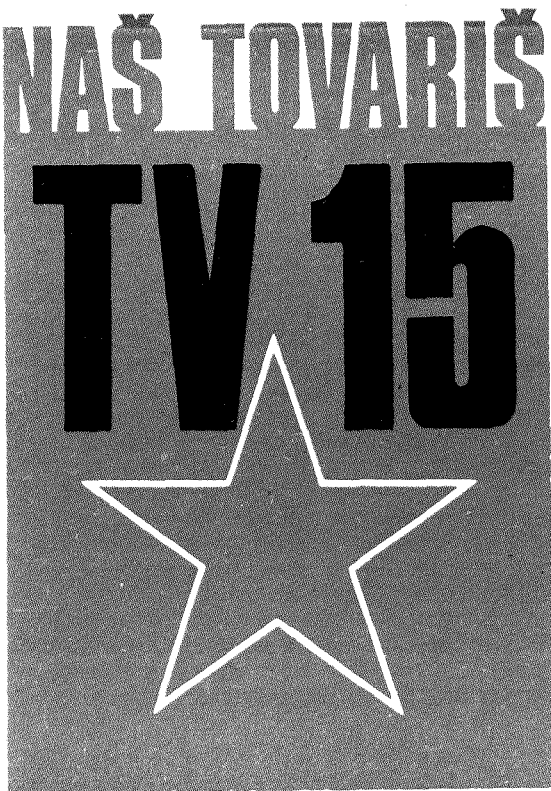

Št. 37 22. septembra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovič

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročninski oddelek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Spomin na organizatorje vstaje v Utiku in okolici

str. 4

Goriška Brda – most prijateljstva

str. 5

Mladost, ki se je kalila med svinčenkami

str. 6

Kradle so koščke modrega neba

str. 8

Ob prazniku vezistov

str. 12

Da meje ne bodo ločnice med narodi

Letos se izteka 30 let od priključitve Primorske Sloveniji in Jugoslaviji. Boj primorskega ljudstva proti fašističnemu okupatorju, ki je poskušal na najbolj grob način raznaroditi in uničiti Slovence v Italiji, je dobil svoje mesto tudi v programu Osvobodilne fronte leta 1941. Kočevski zbor odposlancev in II. zasedanje AVNOJ sta ta program potrdila in tudi formalno vključila partizanski boj Primorcev v narodnoosvobodilno borbo Jugoslavije. Združitev z matičnim narodom, po zmagi nad fašizmom, je po tridesetih letih življenja in dela v socialistični Jugoslaviji razvila svojo sposobnost in moč primorskega ljudstva. Čez noč je zrasla Nova Gorica in postala močno gospodarsko središče severne Primorske. Pozidali smo slovensko obalo s številnimi turističnimi in industrijskimi objekti, imamo svoje ladjeve, s katerim se tudi Slovenci uvrščamo med pomorske narode, in še in še bi lahko naštevali uspehe naše skupne graditve, ki dobiva vse večji razmah.

Med velike pridobitve zunanje politike Jugoslavije sodi tudi odprta meja s sosednjo Italijo, ki je danes med najbolj odprtimi mejami v Evropi in je vzor sodelovanja med narodi z različnimi družbenimi sistemi ...

Zaradi želje po sožitju med narodi je prišlo do sklenitve osimskega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo, ki je eden izmed prvih korakov v uresničevanju helsinških sklepov in neposreden prispevek beograjski konferenci ...

Še v nečem je jugoslovansko-italijansko sodelovanje lahko za zgled drugim državam in narodom: to je odnos do narodnostnih manjšin, ki ob tej meji postaja vse pomembnejša vez med narodoma. Obe manjšini, italijanska pri nas in slovenska v Italiji, krepita to vez s svojimi konstruktivnimi prizadevanji, tako v odnosu do večinskega, kot do matičnih narodov, zato je tudi njuna zasluga, da smo se v Osimu lahko sporazumeli. Da bo tako tudi vnaprej, je treba dosledno omogočati narodnostnim skupnostim vsestranski razvoj, ob doslednem spoštovanju in uresničevanju pravic na temelju zakonov, ki so že v veljavi, ali tistih, ki jih bo treba sprejeti, da bo manjšina zaščitena pred vsakovrstno asimilacijo in deležna vseh dobrin, ki ji kot manjšini sodijo ...

Iz govora predsednika CK ZKS Franceta Popita na slovesnosti v Anhovem, kjer so v soboto 18. septembra odprli novo moderno cementarno.

Dviganje zastave goriškega vojnega področja leta 1944 v poletju nekje v vipavski dolini

Oskrunjeni spomeniki

V noči med petkom in soboto so »neznanci« oskrunili spomenik bazoviškemu junakom. Nobenega dvoma ni, da gre za neposredne potomce tistih sil, ki so ustanovljale »posebna sodišča« in streljale naše ljudi. To so tudi iste sile, ki so spomenik na bazoviški planoti oskrunile 4. aprila 1956 in 7. januarja 1959 ter nato še dvakrat v naslednjih letih. Sobotna oskrnitev spomenika presega po ihti in podlosti vse dosedanje. Za podlo akcijo so »neznanci« izbrali viharo noč.

V Bazovici in okolici je zavrelo nepopisno ogorčenje. Protesti v zvezi s tem gnusnim dogodkom prihajajo od vsepovsod. Tako na primer Slovenska kulturno-gospodarska zveza iz Trsta odločno zahteva, da se vandale

za ta zločin ostro kaznuje, saj ni težko ugotoviti, v katerih krogih je treba iskati zločince. Tudi predsedstvo pokrajinskega odbora VZBI – ANPI ugotavlja, da je dejanje naperjeno v prvi vrsti proti Slovincem in demokracijskim silam.

Prvemu valu ogorčenja zaradi oskrnitve spomenika bazoviškemu junakom (Bidovcu, Marušiču, Milošu in Valenčiču) je kmalu sledil drugi. »Neznanci« so oskrunili tudi spomenik 71 talcem na openskem strelišču.

Kakšne ukrepe bodo sprejele pristojne oblasti, da bodo enkrat za vselej preprečile rovarjenje fašističnih skvadrstov, ki so še vedno nekažnovani?

Od začasne do systemske rešitve

Odmev na sestavek »Spoštovani naročniki«, 34. številka TV-15

V 34. številki (1. 9. 1977) se uredništvo tednika Naš tovariš – TV-15 obrača do naročnikov po denarno pomoč z apelom: »... nas bolj in bolj pestijo denarne težave, saj smo prvo polletje sklenili s 150.914,00 dinarji izgube ...«

V tem javnem pozivu na pomoč, je med vrsticami marsikaj povedanega, ob čemer se je treba resno zamisliti. Naročniki, na katere je apel naslovljen, ga bodo lahko razumeli – pomagali pa tako, da bodo v prihodnjem letu z razumevanjem vzeli na znanje povišanje naročnine, do katere bo verjetno moralo priti. Ker pa naročnina nikakor ne bo pokrila vseh stroškov izdajanja časopisa, bo še vedno potrebna tudi pomoč od drugod. Zato je poziv namenjen tudi ustanovitelju (RO ZZBNOV Slovenije) in tistim ustanovam, ki v republiškem merilu odgovarjajo za tiskano besedo na Slovenskem.

Uredništvo je v tem javnem pozivu tudi povedalo, kako si je v preteklem 1. polletju pomagalo z objavljanjem oglasov, da je vsaj delno tudi na ta način reševalo težaven finančni položaj časopisa. Na rednih letnih srečanjih z dopisniki in predstavniki občinskih odborov ZZB NOV na terenu pa prav to uredništvo stalno posluša očitke na račun prevelikega števila oglasov, ki jemljejo že tako skromen prostor zgodovinskimi prispevkom in problematiki borčevske organizacije, zadevam splošnega ljudskega odpora in drugim potrebnim in aktualnim prispevkom za ta časopis. Krepko opozorilo na več kot kritičen položaj bi bilo, če bi Naš tovariš – TV-15 enkrat izšel s samimi oglasi, od prve do zadnje strani! Ob tem javnem protestu bi se kak odgovoren član občinskega in republiškega nivoja le ovedel, kaj pomeni uredništvo siliti v smer pretirane ekonomske propagande na račun tiste prave vsebine, zaradi katere časopis pravzaprav izhaja in je bil zaradi nje ustanovljen.

Ob koncu lanskega leta je bil pri Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije ustanovljen tiskovni sklad z namenom, da bi pokrival morebitne primanjkljaje in financiral oblikovne izboljšave tega časopisa. Ponovno je tokrat objavljen naslov tekočega računa tega sklada, saj je očitno, da so prenekateri občinski in mestni odbori ZZB NOV kar pozabili nanj.

Sredstva, ki so doslej zbrana na tem tiskovnem skladu, namreč ne zadostujejo za pokrivanje nastalega primanjkljaja. Potrebno je bilo torej spomniti vodstva občinskih in mestnih organizacij ZZB NOV, naj pomagajo svojemu glasilu. Čez tri mesece bomo že v decembru. Tedaj se navadno pri občinskih odborih ZZB NOV spomnijo posameznih delovnih in zaslužnih sodelavcev in članov ter jim za delo v preteklem letu nakažejo iz proračuna tudi večji ali manjši denarni znesek. Naj se torej letos ob tej priložnosti spomnijo tudi na obveznost nekaj prispevati v tiskovni sklad, s čimer bodo denar še najbolje namenili.

Krajevne organizacije, kakor občinski in mestni odbori ZZB NOV, bi znatno podprli svoj časopis tudi s povečanjem števila naročnikov; morda ni nestvarno zapisati, da je prav v tem še velika neizkoriščena notranja rezerva same borčevske organizacije.

Zbiranje denarja na tiskovnem skladu je seveda le začasna in nezadostna rešitev. Izrečena je bila misel, da bi v prihodnjem letu dosegli podpis družbenega dogovora, ki bi zamenjal sedanji tiskovni sklad ter bi v celoti in za daljšo dobo (vsaj 5 let) uredil to zadevo. Časopisni svet tednika Naš tovariš – TV-15 si bo z vodstvom Založbe Borec in z Republiškim odborom ZZB NOV Slovenije prizadeval, da v letu 1978 doseže podpis takega družbenega dogovora. Pri tem že sedaj pričakuje potrebno razumevanje, sodelovanje in pomoč predvsem od strani občinskih odborov ZZB NOV.

V pripravi na kongres ZZB NOV Slovenije, ki je predviden v prihodnjem letu, naj bo torej tudi ta velika naloga, t.j. da borčevska organizacija zagotovi učinkovito in trajno (systemske) rešitev materialnih zadov svojega glasila!

CIRIL ZUPANC

Zahtevamo pravilno in resnično informiranje

Odmev na sestavek »Dopustniško trpljenje v Banjolah«, 34. številka TV-15

V 34. številki TV-15, ki je izšla 1. 9. 1977, je bil objavljen članek pod velikim naslovom »Dopustniško trpljenje v Banjolah«. Že sam naslov, hkrati pa tudi vsebina, je vnesla med člane borčevskih organizacij, ki poznajo in vsako leto radi obiskujejo počitniški dom v Banjolah, zlasti pa še med štiridesetčlansko delovno skupnost, pomisleke in ogorčenje nad takšnim pisanjem.

Mislimo, da avtor tega članka ni razmišljal o posledicah tako tendencioznega in enostranskega opisovanja nekih dogodkov v Banjolah.

Res je bilo nekaj neljubih pojavov s strani »mladine«, ki se je zadrževala pri domu. Ta mladina v resnici ni bila redni gost doma, pa vendar so nam znani kot veliki ljubitelji Banjol, saj nas obiskujejo že vrsto let zapored. To so otroci borcev, ki so nekdanj letovali s starši, sedaj pa kot študentje oziroma odrasli fantje prihajajo samostojno.

Če želimo prikazati ali grajati kalilce nočnega miru, moramo te dogodke prikazati v luči dejanskega početja:

Od 1. do 4. julija letos se je pri domu zadrževala skupina petih fantov, ki so bili dokaj samozavestni, glasni in prav iz te skupine si je, tako so govorili, nekdo privoščil kopanje brez kopalk. Vse skupaj niti ni predstavljalo posebne atrakcije, saj si v neposredni okolici že mnogi gostje na plaži to tudi radi privoščijo. Ta dogodek je bil za mnoge prisotne goste bolj smešen kot tragičen oziroma »hudo nemoralen«. Drugi čas v juliju je bil razmeroma miren.

V avgustu se je spet zbrala skupina mladincev iz Ljubljane. V središču pozornosti teh mladincev sta bila brata Tone in Jože Kosec. Ta dva obiskujeta Banjole skoraj že deset let in sta nosilca petja partizanskih pesmi, razgibanega življenja in hkrati tudi zvesta, če lahko tako rečemo, gosta našega počitniškega doma. S to skupino se občasno družijo tudi redni gostje doma, prepevajo pesmi in jih celo podpirajo – tako, da jim nudijo svoje neizkoriščene bloke za hrano.

Obratovalni čas počitniškega doma se vsak dan zaključuje ob 22. uri, kadar je glasba za razvedrilo in ples pa ob 23. uri. Ta delovni čas je bil spoštovan, le včasih so se nekateri gostje še zadrževali pri pogovorih, igrali šah ali karte, nadaljevali veselo snidenje. Vse to je že nekako uveljavljen običaj vrsto let nazaj. Razumljivo je, da je nekaterim gostom mir nad vse drag, so pa tudi takšni in to v veliki večini, ki si med dopustom želijo privoščiti tudi nekaj zabave, razvedrila in prijetnih doživetij.

Če želimo prikazati vse, kar se dogaja, v prid enim ali drugim, lahko pridemo do skupne ugotovitve: Da le ni vse tako kot je prikazal avtor članka z bombastičnim naslovom »Počitniško trpljenje v Banjolah«! (»Nak, v Banjole pa nikdar več!«) Pričakujemo, da se bodo še mnogi oglasili in potrdili naše mnenje.

Povedati moramo, da so v domu letovali mnogi gosti, med njimi starejši in visoki, ugledni funkcionarji, nekdanji revolucionarji, voditelji narodnoosvobodilnega boja. Vsi ti so nam izrekli pohvale in priznanja. Zato nam je toliko bolj prijetno, če lahko ugotovimo oziroma zapišemo, da je prav v letošnjem letu čutili premik pri uveljavljanju boljših pogojev letovanja. Hrana je bila obilnejša in pestrejša, uvedena je redna zdravstvena služba in še vrsto drugih ugodnosti in izboljšav, ki so jih gostje vsakokrat opazili in tudi ocenjevali.

Vse to pa se avtorju članka ni zdelo potrebno ugotoviti, niti se ni uradno predstavil ob prihodu v dom. Če je že govoril z delavcem v vratarnici ali mogoče še s šoferjem (menimo, da to ni dovolj), bi lahko še s kom drugim. Vsi gostje, ki sedaj bivajo v domu, se vprašujejo, kako je uredništvo tega uglednega borčevskega časopisa dovolilo objavo članka, ki obvešča tako enostransko in tendenciozno.

Avtor članka mimogrede le opozarja na načrtovano nadaljnjo gradnjo kapacitet v Banjolah. To pa bi se ob vsem, kar je zapisanega, dalo razumeti – le čemu naj sledi še ta gradnja. Prav bi bilo, da bi se avtor članka na kraju samem seznanil s tem, kako vse izgleda. Ugotovil bi tudi, da so nekateri bivalni prostori močno dotrajani

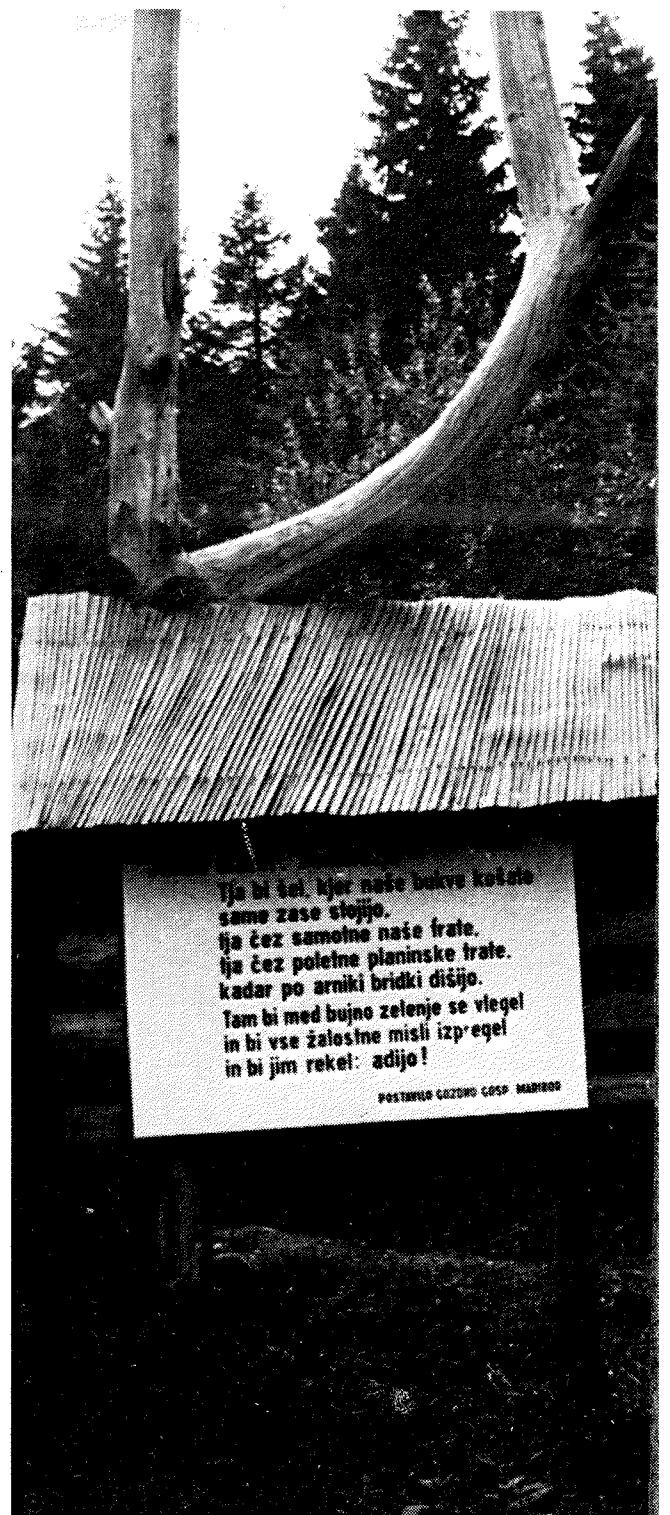
utrinki in odmevi

in skoraj neprimerni za uporabo, da je 79 ležišč na pogradih, 113 ležišč brez sanitarij in tekoče vode! Vse to pa govori o osnovnem motivu, še kako družbeno upravičenem, da je treba storiti vse, da borcem, ki prihajajo v Banjole, zagotovimo boljše pogoje za letovanje! Menimo, da bi avtor članka lahko podprl ta prizadevanja – ne pa svoj zapis v nadaljevanju posploševal z negativnimi dogodki, ki so lahko prisotni kjerkoli.

Kolektiv delovne skupnosti počitniškega doma v Banjolah se vsestransko trudi, da bi kar najbolje opravljal svoje delo in zagotavljal vedno boljše pogoje za letovanje, počitek in rekreacijo slehernemu gostu našega doma. Pri tem se tudi zavedamo, da vsega in vsakomur ni mogoče ugoditi – zato takšne ugotovitve, kot so prikazane v članku »Dopustniško trpljenje v Banjolah«, ne moremo sprejeti.

To je stališče delovne skupnosti počitniškega doma ZZB NOV Ljubljana in nenehni zahtev gostov, ki v tem času letujejo v Banjolah. Če potrebujete še nekatere podatke, smo vam jih pripravljeni posredovati.

Za delovno skupnost Počitniškega doma
ZZB NOV Ljubljana v Banjolah:
DRAGO DOLINŠEK, upravnik

Fotografijo nam je brez pojasnila, kje jo je posnel, poslal Amand Papotnik iz Maribora, Kersnikova 11... Nekoliko več o fotografiji govore verzi Janka Glazerja o domotožju.

Partizanski
pevski zbor
Ljubljana
vabi nove
pevce!

Priglasite se pismeno ali osebno v pisarni Partizanskega pevskega zbora v Ljubljani, Beethovnova 10/II do 7. 10. 1977!

Pojasnila dobite na telefonski številki 20942 vsak delovni dan razen sobote, med 8. in 12. uro.

O upokojitvi naj odločajo borci sami

Stališča republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, kakor tudi stališča SZDL do »prisilne« upokojitve borcev, kar izhaja iz osnutka zakona o delovnih razmerjih, so popolnoma jasna. Če borci želijo, naj bi ostali v delovnem razmerju vsaj do izpolnitve efektivne delovne dobe, ker jim mora dvojno štetje let, to je minulo delo v izrednih pogojih, koristiti, ne pa celo škoditi.

To vprašanje je sprožilo najširšo razpravo na 19. razširjeni seji republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, ki je bila v sredo, 14. septembra v Ljubljani. Strokovna služba republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov se je pri osnutku zakona o delovnih razmerjih ustavila predvsem pri njegovem 178. členu, ki govori o prenehanju delovnega razmerja delavca, ki izpolni pogoje za upokojitve.

Vanjsi so zajeti tudi borci NOV, čeprav niso posebej omenjeni. Ta člen določa, da mora vsak delavec, ki izpolni štirideset (moški) oziroma petintrideset let (ženska) delovne dobe v pokoj, če delovna organizacija ne odloči drugače. Delovna organizacija pa lahko delavca zadrži, če je na tem delovnem mestu težko nadomestljiv (z leti si je pridobil potrebne izkušnje), ali pa če se na razpisano prosto delovno mesto ne prijavi kandidat. S tem pa je delavec-borec NOV z dvojnimi štetjem let prikrajšan za delo, ki bi ga še želel in ga je glede na svoja leta še vedno sposoben opravljati. Republiški komitej za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov zato predlaga, da se 178. člen osnutka zakona o delovnih razmerjih dopolni tako, da se doda: »Delavcu, ki ima dobo med narodnoosvobodilno

vojno priznana kot posebno dobo in ki ne privoli v prenehanje delovnega razmerja po določbah prvega odstavka tega člena (osnutek zakona o delovnih razmerjih je bil objavljen v Poročevalcu skupščine SRS št. 16/77), se posebna doba šteje v pokojninsko dobo v enojnem trajanju oziroma kot zavarovalna doba.«

S takšno dopolnitvijo 178. člena osnutka zakona o delovnih razmerjih bi bila razjasnjena dilema, do katere prihaja zaradi nejasnosti omenjenega člena, ki ga lahko razumemo tako, da preneha delovno razmerje tudi borcu NOV, ki je izpolnil štirideset let pokojninske dobe (petintrideset let borke), čeprav je v to dobo všteta tudi posebna doba v dvojnem trajanju. Nadalje meni strokovna služba republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, da lahko prištejemo posebno dobo v dvojnem trajanju pri računanju pokojninske dobe le s privolitvijo borca.

Omenjeno problematiko je v začetku septembra obravnavala tudi posebna delovna skupina pri SZDL in menila, da borcev prav, ki jih že imajo, ne more nihče vzeti ter podprla stališče predsedstva SZDL, da morajo borci ostati čim dalj aktivni in prisotni v

našem družbenem življenju in seveda tudi v združenem delu oziroma v delovnem razmerju. Odločitev o pravici do predčasne upokojitve, ki jo imajo kot borci, morajo prepustiti njim samim.

Poleg omenjenega člena osnutka zakona o delovnih razmerjih so člani republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov na svoji seji sprejeli še osnutek navodil o izvajanju zakona o grobiščih in grobovih borcev, ter osnutek poslovnika odbora udeležencev

družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za podeljevanje občinskih priznavalnin udeležencem NOV in drugih vojn. Oba osnutka so poslali v javno razpravo. Obravnavali so tudi informacijo zveznega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov v zvezi s posvetovanji, ki so bila v posameznih republikah in avtonomnih pokrajinah glede uresničevanja zveznih predpisov o varstvu borcev in vojaških invalidov.

M. V.

Na razširjeni seji republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov

Kaj in kako je s pokojninami

Višina novo odmerjene pokojnine borcem NOV pred 9. 9. oziroma 13. 10. 1943, ki je bila določena na podlagi spremenjenih predpisov in izplačevanje teh pokojnin, zanima velik krog naših bralcev. V zvezi s tem smo naprosili skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije, kjer nam je njihova strokovna služba posredovala naslednje pojasnilo.

Z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja je bila dopolnjena določba, ki zagotavlja borcu najnižjo zvezno pokojninsko osnovo tako, da je ta osnova od 1. januarja 1977 dalje enaka povprečnemu osebnemu dohodku v Jugoslaviji v zadnjem letu pred uveljavitvijo pokojnine, povečanemu za 6 odstotkov, in znaša 3747 din.

Z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (novega republiškega zakona), ki je bil objavljen v Uradnem listu SRS dne 8. avgusta 1977, je bila določena za čas od 1. januarja 1977 tudi nova republiška osnova za odmero pokojnine borcem NOV. Zajamčena republiška pokojninska osnova je enaka povprečnemu osebnemu dohodku delavcev v SR Sloveniji v zadnjem kalendarjem letu pred uveljavitvijo pokojnine, povečanemu za 17,6 odstotka, in znaša torej letos 4783,96 din.

Od te osnove se na novo preračunajo vse pokojnine borcev NOV, ki so bile odmerjene od zagotovljene borčevske osnove in vse pokojnine borcev NOV, ki so bile odmerjene od pokojninske osnove, določene po splošnih predpisih, če je znesek pokojnine v letu 1977 nižji od pokojnine, odmerjene od nove zajamčene pokojninske osnove.

Borcem, ki imajo 15 let pokojninske dobe, se odmeri pokojnina v višini 72 odstotkov pokojninske osnove, to je v višini 3.444,45 din, borkam s 15 let pokojninske dobe pa v višini 76 odstotkov pokojninske osnove, to je v višini 3.635,80 din. Nato se pokojnina borcem od 19 let pokojninske dobe oziroma borkam do 17 let pokojninske dobe odmerja v ustreznem odstotku od pokojninske osnove, medtem ko gre borcem z 20 in borkam z 18 let pokojninske dobe že polna pokojnina v višini 85 odstotkov nove zajamčene pokojninske osnove. Polna borčevska pokojnina znaša 4.066,36 din na mesec.

Pokojnine, odmerjene od nove zajamčene pokojninske osnove, gredo borcem od 1. januarja 1977 dalje oziroma od priznanja pravice dalje, če je bila pokojnina priznana po 1. januarju 1977. Izplačilo pokojnine v novem znesku in razliko za čas od 1. januarja 1977, bodo prejeli upokojeni borci predvidoma z nakazilom pokojnine za mesec oktober 1977. Obračun nove zajamčene pokojnine bo skupnost opravila sama; upokojenci naj zatorej ne vlagajo posebnih zahtevkov.

Neodgovornost in škoda!

Tam pod Dražgošami se dviga v nebo spomenik legendarne dražgoški bitki. Od takrat, ko so odkrili spomenik, je do danes obiskalo spomenik in Dražgoše, po nekaterih, morda celo površnih ocenah, že več kot 10.000 ljudi. Pod Jelovico so prišli obiskovalci od vsepovsod. Z avtomobili so se pripeljali k spomeniku iz Selske doline ali po drugi strani preko Jamnika. Prihajali so in še prihajajo tudi peš, s kolesi, kakorkoli...

Urejeni parkirni prostori, ob dokaj strmi cesti, še kljubujejo zmeremu obisku, sicer pa pride prav sleherni koticček v vasi, nad vasjo proti Jamniku,

ali pa spodaj v dolini v Rudnem.

Urnik izleta, oziroma obiska spomenika v Dražgošah je navadno tako urejen, da izletnikom ostane še kaj časa za kratek sprehod v bližnjo okolico. Nekateri se podajo celo na Bičkovo skalo, nekateri ostanejo na bližnjih travnikih, drugi pa zopet iščejo primeren koticček ali gostilno, kjer bi si »privezali dušo«.

Res je, da s tem, ko obiskovalci hodijo po okoliških travnikih, delajo tamkajšnjim kmetom – hote ali ne hote – škodo, vendar se zaradi tega še noben kmet ni pritožil ali pa morda celo zahteval povračilo za nastalo škodo. Tamkajšnji kmetje se

bojijo le, ker včasih kdo od neodgovornih obiskovalcev v svoji prešernosti, potem ko so z družbo izpraznili steklenico, le-to zaluča po strmini. Črepije pa so lahko kaj nevarne za živali, če zaidejo skupaj s krmo v jasli. Pa tudi otroci, ki tudi v Dražgošah kaj radi hodijo bos, se s temi črepinjami lahko porežejo. Zdi se, da razmetavanje steklenic in uničevanje trave sodi k naši »srčni kulturi« in prizadevanjem za zaščito narave! Vendar od tu do nesreče ni daleč! Pa ne samo v Dražgošah!

In prav sedaj, ko Dražgoše obišče skoraj sleherni dan nekaj desetnih obiskovalcev, ob praznikih in nedeljah seveda še veli-

ko več, bi morda kazalo razmisliti o gradnji primerne gostišča, kjer bi gostje potem, ko so si ogledali spomenik, lahko nekje našli prostor, kjer bi se odpočili in okrepčali. Res je, da to lahko store v Dražgošah pri Jelenčevih, ki se ukvarjajo s kmečkim turizmom ali pa v vaški gostilni pri Urbanu, ki je najbližja spomeniku, vendar so zmogljivosti teh gostiln, ob večjih obiskih premajhne. Gostom ne preostane drugega, kot da krenejo s steklenico v naravo, jo pustijo tam ali pa odvržejo in s tem lahko, namerno ali nenamerno, povzročijo škodo, ki se je morda v pravi meri niti ne zavedajo.

TONE URBAS

Spomin na organizatorje vstaje v Utiku in okolici

Raziskovalec zgodovine NOV v Utiku in okolici nikakor ne more mimo imen Franca Marna-Cvetka in Filipa Ježa-Dorija. O njuni tragični revolucionarni in življenjski poti smo pred dnevi v pogovoru z njunima vdovama, s Cito Marn in Marijo Jež, napravili naslednji zapis.

Franco Marn-Cvetko

Franco Marn-Cvetko je bil iz Šenkovega turna, kjer se je rodil 7. decembra 1915. leta. Izučil se je mizarske obrti in delal pri mizarskem mojstru Staretu v Vodica. Že v predprilski Jugoslaviji se je povezal z naprednim gibanjem in bil član Društva kmečkih fantov in deklet. Leto ali dve pred vojno je bil na posebnem ilegalnem tečaju v Ljubljani, ki ga je pripravilo omenjeno društvo, sodeloval pa je tudi pri organiziranju raznih prireditev s političnim značajem, v domačem kraju (npr. tekmovalna kosceva), ki jih je prav tako pripravljalo takrat eno najnaprednejših in komunistično usmerjenih društev, »Društvo kmečkih fantov in deklet«. Tudi list »Gruda« ni manjkal v njegovem domu in za »Rdečo pomoč« mu ni bilo žal dati težko prislužen denar.

Vsa ta politična dejavnost in dodatno izobraževanje je pripomoglo, da je Franco Marn kmalu postal eden najbolj razgledanih in naprednih ljudi v Utiku in okolici.

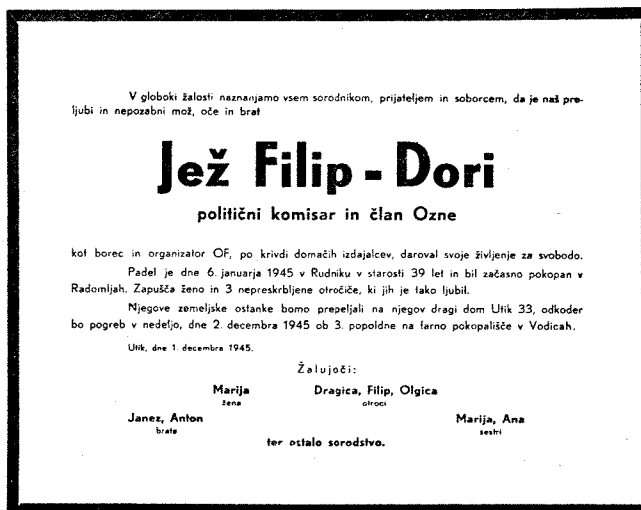
Junija 1941 se je po poroki preselil v Bukovico, v hišo, ki danes nosi številko šest. Zadnjo nedeljo julija je odšel na ilegalni sestanek mengeško-kamniškega rajona. Že naslednji dan so Nemci zaprli Vinca Travnja in Franca Seška. Zadnjega so ustrelili kot talca 28. avgusta 1941 v Smledniku. Po teh aretacijah se je Marn za teden dni umaknil v Šenkov turn in prišel domov na-

slednjo nedeljo. Že tri dni za tem, v sredo, so ga med delom pri mizarskem mojstru Sršenu v Šinkovem turnu aretirali Nemci. Odpeljali so ga na gestapo v Kamnik, od tam pa 9. avgusta v begunjske zapore, kjer je ostal devet tednov. Sledilo je trimesečno prisilno delo v Krišeldorfu pri Špitalu v Avstriji, od koder se je vrnil nekaj dni pred novim letom 1942. Že na sam večer vrnitve ga je doma čakal njegov prijatelj in sodelavec pri organiziranju OF Viktor Kristan in Marn je takoj nadaljeval delo, ki ga je začel pred aretacijo-organizacijo upora na svojem območju. Povezal se je z Rašiško četo in aktivno sodeloval z okrajnim političnim vodstvom Mengeš-Kamnik.

V začetku leta 1943 se je na območju Utika in Vodice začela nekoliko množičnejša vstaja, ker so na to področje prišli partizani Alojz Črnuhel-Roman, Vlado Švajger in Anton Peterka-Gregor. Franco Marn je opravljal funkcijo obveščevalca za rajon Vodice in bil član okrajnega komiteja KP za kamniško-mengeški okraj. To pomeni, da je že bil član KP, vendar ni podatkov, kdaj je bil vanjo sprejet. Svojo funkcijo političnega organizatorja na terenu je opravljal vse do svoje smrti.

Franco Marn je bil tudi izredno dober tovariš. Ko so julija 1943 Nemci v Selu pri Vodica ustrelili mater in dva sina Kristanova družine, sina Viktorja Kristana-Marnovega prijatelja in sodelavca pa težko ranili in se je ta zdravil na Golniku, ga je Marn kot edini vašan obiskal, a že naslednji dan so ga zasliševali Nemci. Viktor Kristan je po delnem okrevanju odšel med partizane in 7. januarja 1945 padel v Rafolčah pri Lukovici.

Franco Marn se je s svojimi sodelavci, danes že pokojnimi Antonom in Filipom Ježem ter Viktorjem Kristanom največkrat sestel na svojem domu, čeprav so bile izdaje in akcije domačih izdajalcev ve-

Filip Jež-Dori

dno pogostejše. Nemci so bili tako dobro obveščeni, da so vedeli celo za nekatere akcije, na katerih naj bi Marn sodeloval, pa čeprav povsem slučajno pri njih ni bil udeležen.

Dne 5. aprila 1944 je Franco Marn kot običajno odšel na delo v mizarsko delavnico. Kmalu je delavnico obkolila nemška policija. Marn se je skušal rešiti z begom skozi zad-

nja vrata, vendar je kmalu obšel ranjen v pljuča. Nemci so ga odpeljali na policijsko postajo, kjer so ga zasliševali. Ker njegovega molka niso mogli razbiti, so v kletnih prostorih spustili nanj policijske pse, ki so z zobmi dokončali njegovo revolucionarno življenje. Da bi policija prikrija svoje zverinsko dejanje, so njegovo truplo odnesli v zakristijo cerkve v Vodica in hoteli Marna tudi sami pokopati zunaj pokopališkega zidu, vendar so le popustili in dovolili, da ga je pokopala njegova žena. Za njim je ostal leto in pol star sin in hčerka, rojena pet tednov po tem žalostnem dogodku. In ostal je živ spomin med vaščani in otroki, ki obiskujejo osnovno šolo »Franca Marna-Srečka« v Vodica.

Drugi pomemben organizator vstaje v Utiku in okolici je bil Filip Jež-Dori, rojen 28. aprila 1906 v Utiku. Tudi njegovo življenje je bilo povezano z lesom – bil je tesarški mojster. Že pred drugo svetovno vojno je bil eden naprednejših ljudi v vasi, takoj po okupaciji pa se je kljub nevarnostim, ki so grozile njegovi ženi in trem otrokom, povezal s Francem Marnom in pomagal organizirati OF v domačem kraju. Veliko se je družil tudi s svojim bratom Antonom Ježem ter z nekaterimi, drugim vaščanom neznanimi ljudmi. Ko so leta 1943 prišli na to območje že prej naštetih partizani, se je Jež

takoj povezal z njimi in aktivno deloval na terenu vse do aprila leta 1944.

Kmalu po smrti Franca Marna, je 13. aprila 1944 odšel med partizane, na terenu pa je prevzel Marnovo delo političnega organizatorja. Hkrati je bil tudi član OZNE.

Konec leta 1944 je bil z drugimi partizani na območju Rašice, na domačem terenu pa je še vedno opravljal pomembne politične naloge. Seveda to ni ostalo skrito Nemcem in domači beli gardi, ki so popolnoma izropali njegov dom. Drugega januarja 1945 je spet opravljal svojo nalogo v domačem kraju in takrat se je razšel s svojo ženo za zmeraj.

Prve dni januarja 1945 je namreč okrajno politično vodstvo kamniškega okraja prejelo ukaz, naj se 6. januarja zbere v vasi Rudnik pri Radomljah. Tam je bilo v gozdu zgrajenih več bunkerjev in v njih so se zbrali borci. Še istega dne, ali mogoče že prej, je bilo taborišče izdano in 6. januarja obkoljeno. Med obkoljenimi v bunkerjih je bil tudi Filip Jež. Ko se je povzpел po stopnicah proti izhodu, da bi videl, kakšne so možnosti za beg, ga je zadel rafal iz nemškega mitraljeza v glavo. Padla je tudi večina borcev v bunkerju, nekateri pa so se sami ustrelili, da ne bi prišli živi v sovražnikove roke.

Padli borci so tri tedne ležali na kraju tragedije, nato pa so jih kmetje prepeljali v Radomlje, kjer so jih morali pokopati zunaj pokopališkega zidu.

Trije nepreskrbljeni otroci so po vojni zaman čakali očeta in še dolgo upali, da se bo vrnil. Ko so novembra leta 1945 v Radomljah prekopavali v Rudniku padle partizane, je Marija Jež med njimi po naključju našla tudi svojega moža. Prepoznala je srajco, ki mu jo je dala ob zadnjem srečanju. Dne 2. decembra 1945 so ostanke Filipa Ježa pokopali na vaškem pokopališču v Vodica.

MILAN VOGEL

Vprašanja, ki zahtevajo rešitev!

Srečala sva se ponovno po nekaj letih. Še dobro uro je bilo do odkritja spomenika trem padlim kurirjem in neznanemu borcu 14. divizije v Dol-Suhi pri Rečici ob Savinji. S skupino domačinov je hotel urejevati še zadnja dela pred odkritjem spomenika. Znojno čelo ga je izdajalo, da se zares mudi in da je kaj malo časa za pogovor.

TONE VENEK je bil mitraljezec v Tomšičevi brigadi. Bil je tarča številnih sovražnikovih ostrostrelcev. Živi v Rečici ob Savinji in tam je tudi predsednik krajevnega organizacije ZB, ki so ji bila zaupana vsa urejevalna dela ob spomeniku. Zato se tudi ni čuditi, zakaj je imel predsednik tisto rano sobotno jutro znojno čelo.

S pogovorom sva nadaljevala po končani slovesnosti ob spomeniku. Kot predsednik krajevnega organizacije ZB v Rečici se skoraj vsakodnevno srečuje s številnimi vprašanji, ki zadevajo njihovo organizacijo, oziroma članstvo.

»Še vedno«, pravi Tone, »ni rešeno vprašanje borcev, ki so se pridružili narodnoosvobodilnemu gibanju 1944. leta. Teh borcev je veliko, posebno še na Štajerskem, kjer se je partizanstvo močneje razvilo po prihodu 14. divizije na Štajersko februarja 1944. leta.

Tudi članstvo v ZK je med borci na našem območju skorajda porazno. Vzroke, zakaj so številni člani ZB izstopili iz vrst ZK, je težko opredeliti, vendar se zdi skoraj nerazumljivo, da smo med številnimi člani krajevnega organizacije ZB v rečici le trije člani ZK in to v krajevni skupnosti, ki šteje 13 vasi in zaselkov in v katerih živi kar 2500 ljudi!«

TONE URBAS

Tudi v delovnih akcijah je podoba revolucionarnih tradicij borcev Briško-beneškega odreda

Goriška Brda — most prijateljstva

Ni slučajno, da so borci BBO letos že drugič odšli na delovno akcijo v Goriška Brda. Prav na to področje jih veže vrsta spominov in doživetij med NOV, saj so se prav tam stekala pota številnih partizanskih enot, tam se je kovala solidarnost enotnega boja, skupaj z italijanskimi protifašisti; nastajale so partizanske enote iz vrst italijanskih patriotov, ki so se z rano ob rami borili s slovenskimi partizani. Iz Goriških Brd so aktivisti netili odpor proti fašizmu po vaseh Beneške Slovenije, ki je bila najprej še narodno in socialno neosveščena.

Borci BBO so bili obveščeni, da bo v Dobrovem (v zadružnih vinogradih) dvodnevna delovna akcija »trgatev 1977«. V soboto so se v ranih urah pomikale proti Brdom kolone avtomobilov. Zborni mesto je bilo na Vrhovljah. Ze iz Ljubljane so se spuščali nizki temni oblaki. V Vipavski dolini je burja s silovitimi sunki vznemirjala avtomobiliste.

Nekaj po osmi uri smo se zbrali na Dobrovem. Udeležba je presegla vsa pričakovanja. Zbralo se je približno 150 ljudi, pripravljenih za delo. Začelo je močno deževati. Vse bolj je bilo očitno, da s trgatvijo ne bo nič. Odločili smo se, da se zberemo v velikih prostorih dobrowske vinske kleti. Trgatev, ki naj bi bila 17. in 18. septembra, je dokončno preprečilo slabo vreme, ni pa skalilo delovnega vzdušja.

Direktor dobrowske zadruge inž. Mirko Simčič se je zahvalil za veliko udeležbo na nameravani trgatvi. Ocenil jo je, kot izjemno moralno zmago. Člani odbora BBO so nato pozvali vse sekcije na delovne pogovore.

Po ogledu vinske kleti smo se ponovno zbrali in sklenili, da se ne bomo vrnili na svoje domove, marveč da se bomo udeležili večerne prireditve v Medani. Tam naj bi se srečali z domačini, ko bi se le-ti vrnili na proslavo v Anhovem. Ob koncu delovnega pogovora je narodni heroj Janez Učakar predlagal, da bi začeli z akcijo zgraditve partizanskega doma ob spomeniku na Gonja-

čah. Predlog so vsi prisotni z navdušenjem sprejeli.

Društvo »Heroja Marka Redelongija« ob Nadiži

Ze dopoldne so prišli na delovno akcijo v Dobrovo trije mladinci iz Beneške Slovenije: Battino Lico, Balbi, (Babič) Boris in Jusa Giacinto (Hiacint) iz Ažle in Petjaka. Pripadajo mladi rasti naprednih beneških fantov. V Šempetru Slovenov nameravajo ustanoviti mladinski center in ga poimenovati po narodnem heroju Marku Redelongiju, njihovem rojaku in vzorniku. Omenjeni center naj bi politično, narodno, socialno osveščal mlade ljudi in jih povezal s tradicijami NOB v Benečiji in na Slovenskem. Marka Redelongija poznajo kot pravega borca, ki si je težko ranjen raje sam vzel življenje, kot da bi padel v roke Nemcem. V Benečiji bi bilo to prvo društvo, ki bi se v vseh dejavnostih opiralo na revolucionarno preteklost.

Obiski in pogovori

Popoldne se je precej bivših borcev in svojcev napotilo k bojnim tovarišem. Ustavili so se v hiši, kjer je bil rojen Andrej Kumar-Stric Marko, pri Stojanu Obljubku, komandirju BBO, Ivanu Sirku-Nanosu, pri bolnemu borcu Slavku Peršolji, pri Ludviku Kumarju-Florjanu... Oživljali so spomine na preteklost. Borec BBO Alojz Bizaj se je živo spominjal kapitulacije Italije, ko so koloni dobili grofovsko posest. V Brdih je bilo približno 70 odstotkov kolonov, ki niso imeli lastne zemlje, ne hiše in so delali za grofe in barone (Bager, Teupfembah, Codeli...) ter za cerkevno posest. Vsi so jih izkoriščali. Pridelke so delili na polovico v vinogradih ali na njivah, delo pa so morali opraviti do konca na svoje stroške. V bistvu so bili to fevdalni zemljiški odnosi, ki jih je porušila šele partizanska vojska, odpravila pa naša oblast po priključitvi Goriških

Brd k Jugoslaviji. Ko so baroni in grofi odšli, so koloni prvič v zgodovini sami razpolagali s sadovi svojega dela. Ze med vojno so prostovoljno namenili 25 odstotkov za potrebe NOV. Danes so skoraj vsi kmetje v Brdih kooperanti zadruga v Dobrovem in postajajo upravljalci družbenega posestva.

Nekdanji politkomisar BBO Franc Črnugelj-Zorko je pripovedoval o akciji na letališču Belvedere, severno od Vidma. Izvedel jo je drugi bataljon BBO, ki je taboril v Plazeh nad Breginjem. Akcijo je vodil komandant Marko Redelongi.

V Pevmi pri Gorici so borci BBO onesposobili postojanko in zajeli približno trideset fašistov. Maščevali so trpljenja zaprtih aktivistk iz Brd.

Pri Moši so uničili dva tanka, razdrli so progo Videm-Gorica. Po vseh teh akcijah so Nemci pripravili profiofenzivo s furlanske in soške doline, da bi partizanske enote obkolili in uničili. Ofenziva se je začela 22. maja leta 1944 in je trajala tri dni. Borci BBO so se prvič spopadli z Nemci frontalno in jim nudili močan odpor. V spopadih sta sodelovala dva bataljona BBO in dva italijanska bataljona »Mazzini« in »Mameli«, ki sta uspešno odbijala nemške napade. To je bila prva večja skupna akcija.

Ob vdoru v briške vasi so Nemci naredili precej zločinov. Samo pri Peternehih so mučili in pobili šestnajst ljudi, pri Cerovem so na enak način ubili deset ljudi, v Bregu pa 82-letnega posestnika Obljubka, ki je imel med partizani dva sinova, pa tudi sicer je partizane gmotno podpiral. Pri njem so se zadrževali partizanski štabi. Nemci so 23. maja tistega leta požgali vasi: Slavče, Hlevnik, Peternele in hišo na Bregu.

Po večerji smo se napotili v Medano in se udeležili kulturnega programa — mitinga. Zbralo se je več kot dvesto ljudi. Pozdravni govor je imel Miro Simčič, spregovoril pa je tudi Jelko Kodermac, član izvršnega odbora skupščine občine Nova

Gorica. Srečko Gianfrate, predsednik odbora BBO je prisotne seznanil o delovnih akcijah in nalogah odbora v prihodnje. V kulturnem programu so nastopili učenci osnovne šole Dobrovo, pesnica Tinka Anguštin iz Ljubljane, Briški oktet, briška godba na pihala... Osrednji govor je imela inž. Uči Osredkar, nekdanja politkomisarka enote BBO. Prisotne je seznanila s položajem v teh krajih pred vojno, z razmerami med in po vojni.

»... Posebej sem ponosna, da sem velik del svojega partizanstva prebila v BBO, ki je nastal in se boril prav na ozemljih, ki so dolga leta trpela najhujše nacionalno in socialno zatiranje. Številni borci BBO so te krivice krepko okusili in so se za to toliko bolj požrtvovalno borili v teh krajih, ki so dolga leta trpeli pod fašizmom...

Briško-beneški odred je bila enota NOVJ, ki je delovala na področju Brd, doline Soče, Tolminskega, Bovškega, Kobariškega, Rezijske, Benečije in celo do Kanalske doline ter severo-vzhodne Furlanije. Dve četi je imel celo v Ziljski dolini...!»

Na koncu je citirala besede tovariša Tita, ki jih je izrekel te dni:

»Veličino vsakega naroda in vsake države, pa naj bo majhna ali velika, ceni zgodovina predvsem po deležu prispevka k splošnemu družbenemu napredku, po deležu, ki ga prispeva k spreminjanju sveta, ki ima za cilj osvoboditi človeka, prinese svobodo narodom in državam!«

Tovarišica Osredkar je tudi poudarila, da pričakujejo prebivalci z obeh strani meje veliko od osimskih sporazumov. Pričakujejo še večjo odprtost meje, boljše povezavo z Novo Gorico, večje sodelovanje z rojaki onstran meje in demokratičnimi silami Italije po načelu medsebojnega spoštovanja.

Srečanje borcev BBO v Goriških Brdih je izzvenelo z zagotovitvijo, da se bodo ponovno srečali na novih delovnih akcijah.

TONE KEBE

Solidarnostno drevo

Ob meji raste lepo listnato drevo in dviga se ponosno pod nebo. Svobodno širi svoje veje sosednjemu drevesu preko meje.

Ko ga takole opazujem, kako se brati s krošnjami sosede, kar nehote ga v mislih povežem s Slovenci tam prek mejne grede.

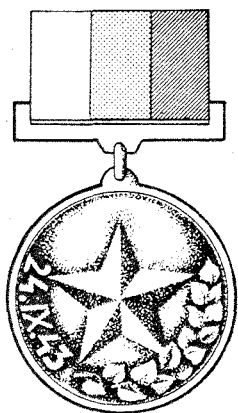
Oj Benečija, Rezijska, Posočje in bratska briška Brda, nas dveh krvavih vojn je združila borba trda, kot v mislih veže se na vas srce, še rajši v pozdrav vam stisnemo roke!

Karkoli se dogaja, vse nas povezuje! Če dobro je, se z vami veselimo, kar vam težko je naš narod obvezuje: »V nesreči — pomagati vsi želimo!«

VALENTINA AVGUŠTIN

D. Andrejević-Kun: Iz cikla »Za svobodo«

V okviru proslav letošnjih pomembnih zgodovinskih obletic, ki povečujejo herojsko epopejo naše ljudske in socialistične revolucije pod vodstvom tovariša Tita, KPS in ZKJ, organizirajo tudi borci slavne Dvanajste slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade proslavo ob 34. obletnici ustanovitve brigade, ki bo 24. septembra letos na Štajerskem.

S to proslavo, združeno s tovariškim srečanjem vseh borcev Dvanajste brigade, želi odbor borcev dvanajste slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade mariborskega pododbora kar najbolj živo obuditi spomin na prehojeno pot in negovanje borbenih tradicij NOB, zlasti s tistimi borci iz Zasavja, Podravja, Pomurja in Koroške, ki so kot bivši borci Šlandrove brigade tvorili jedro iz katerega se je 24. septembra 1943. leta ustanovila Dvanajsta brigada, ki je bila med NOB znana tudi pod imenom ŠTAJERSKA BRIGADA.

Mladost, ki se je kalila med svinčenkami

Komaj nekaj dni je bila ustanovljena Dvanajsta in že je morala v sestavi petnajste divizije v težke boje tam okoli Boštanja, Sevnice in reke Save. Na položajih med Mokronogom in Sentrupertom, še ne mesec dni staro Dvanajsto brigado je že zajela kar mesec dni dolga nemška ofenziva, ki je trajala do 11. novembra 1943. leta.

Po ofenzivi je bila brigada številčno nekoliko okrnjena, kajti za mnoge neizkušene borce je bila ofenziva le pretežka preizkušnja. S tem pa je brigada veliko pridobila na borbeni moči, kajti iz brigade so odšli predvsem tisti, ki so nekoč že pokazali svojo moralno in politično opredeljenost, hkrati s tem spoznali zmoto, se pridružili borcem Dvanajste brigade in se že po prvi težki preizkušnji znova vrnili med belogardiste v utrjenih in »varnih« postojankah.

Mladost brez mladosti

Borci Dvanajste so bili v večini sami mladi fantje in dekleta. Mnogi med njimi niso šteli niti 16 let, vendar so jih tesno povezovale v čvrsto celoto težke prizkušnje vojne, ki mladosti niso nikoli in v ničemer prizanesle. Pravimo, da je bila Dvanajsta slovenska narodnoosvobodilna udarna brigada, brigada mladih fantov in deklet, saj je imel celo njen komandant ob koncu vojne komaj 24 let.

Dvanajsta brigada je nastala pravzaprav iz Šlandrove brigade in mnogi so jo med vojno imenovali kar Štajerska brigada, ki je v svojih težkih bojih zabeležila vrsto bojnih uspehov. Pa ne samo to, tudi med prebivalci, s katerimi je bila ves čas kar

najtesneje povezana, je dvigovala borbeno zavest, kar je bilo nedvomno zelo pomembno. Imela je tudi kulturniško skupino, izdajali so svoj časopis, prirejali mitinge itd. Po vaseh in zaselkih, kjer jih je vodila borbeni pot, so jih domačini sprejeli za svoje. Za vse to je bila Dvanajsta brigada prvega marca 1945. leta imenovana v Dvanajsto slovensko narodnoosvobodilno UDARNO brigado.

Od zmag do zmage in svobode

Nadvse borbeni Dvanajsta brigada je v sestavi 15. divizije, kjer sta bili poleg Petnajste brigade še Gubčeva in Cankarjeva brigada, dobivala tako kot ostale brigade, težke in odgovorne naloge. Najnaštetjemo samo nekatere:

»Konec junija 1944. leta je brigada zavzela Bosiljevo, potem ko je uničila številno in dobro zavarovano ustaško-nemško postojanko, ki jo tudi nekatere hrvatske partizanske enote niso mogle uničiti.

V dvodnevni bojih je Dvanajsta, skupaj z Gubčevom, pri Prebišlju potolkla nemško kolono, ki je bila namenjena v Belo krajino.

Borcem Dvanajste brigade so ostali še posebno v dobrem spominu boji z domobranci in Nemci v Suhi krajini, kjer so v trinajstdnevni nenehni bojih in pohodih želeli štirinajsti diviziji omogočiti varen prehod iz Štajerske na Dolenjsko.

Nihče izmed borcev Dvanajste slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade pa zagotovo ni pozabil tistih trenutkov, ko so devetega maja 1945. leta vkorakali v slavnostno okrašeno osvobodeno Ljubljano!

Kremenjak in Kitni vrh – Sutjeska v malem

Ne samo borci Dvanajste, temveč vse partizanske enote je oblikovala skrb za ranjene tovariše pa vendar velja omeniti izjemen dogodek. V prvih

marčevskih dneh 1944. leta so se borci Dvanajste, kjer naj bi poskrbeli za varen prehod 14. divizije preko Save, vračali od Save čez progo in glavno cesto proti Suhi krajini. S seboj so nosili tudi številne ranjene tovariše. Prehod proge se jim je po nekajurnih bojih posrečil.

Naslednji dan jih je že čakala Krka. Zaradi varnejšega in neopaznega prenika preko Krke se je morala brigada, kateri so se pridružili še borci Dolenjskega odbreda, zadrževati na območju Kremenjaka in Kitnega vrha vse do večera. Že popoldne pa so brigado in odred obkolili

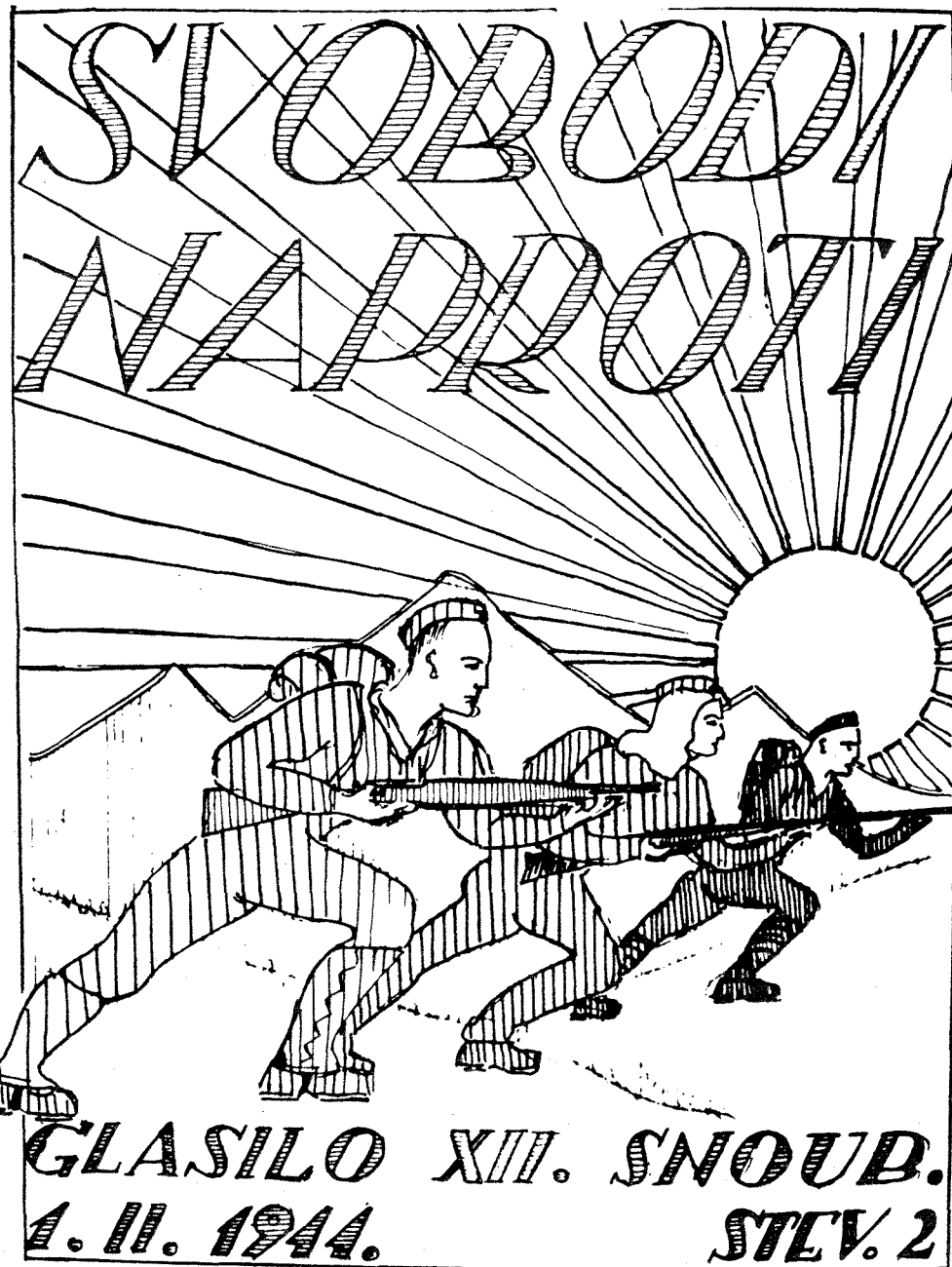
Nemci in belogardisti. Napadli so iznenada. Obroč je bil vedno ožji. Štab brigade je izdal povelje, da se borci prebijajo v treh smereh. To je bila smela odločitev. Borci in ranjenci so takrat preživljali težke trenutke. V štabu brigade niso vedeli za usodo ranjencev, zato je bil nasleni dan toliko bolj prijeten, ko so se borci, skupaj z ranjenimi tovariši, zbrali v Lipnjah in Lopati v Suhi krajini. Prehod iz obroča ter prehod čez Krko je bil uspešno izveden.

Domicil na Dolenjskem, proslava na Štajerskem

Dvanajsta brigada ima svoj domicil v Novem mestu in Sevnici. Številni borci te brigade pa živijo na Štajerskem, zato so se že pred meseci dogovorili, da bo letošnja proslava Dvanajste brigade v Limbušu ali pa v Domu JLA v Mariboru, če bo slučajno deževalo. Tako bodo nekdanji borci te brigade kar najbolje seznanili ljudi tudi na Štajerskem z borbeno potjo Dvanajste brigade, ki se je neuradno kot smo že zapisali, imenovala tudi Štajerska brigada.

Pa še to! Na proslavi Dvanajste slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade v Limbušu ali Mariboru, se bo tudi prvič zgodilo, da si bodo borci neke partizanske enote pripeli ob praznovanju ustanovitve znak svoje brigade.

Znak 12. SNOUB bo medalja z upodobljeno zvezdo in datumom ustanovitve brigade. Na drugi strani medalje pa bo v znaku OF vgravirano ime borca, kot trajen spomin na bojno pot slavne 12. SNOUB.

Odtis naslovne strani brigadnega glasila SVOBODI NASPROTI

Monografija o Kati Pejnović

Svet za vprašanja družbenega položaja žensk RK SZDL Hrvatske, uredništvo časopisa »Žena«, odbor za podeljevanje nagrad »Kate Pejnović« in Institut za zgodovino delavskega gibanja Hrvatske so izdali obsežno, s številnimi barvnimi fotografijami opremljeno monografijo o narodni heroini Kati Pejnović. Ta kmečka žena iz Like je bila na prvi vsedrjavni konferenci žensk Jugoslavije v Bosanskem Petrovcu v začetku decembra leta 1942 izvoljena za predsednico antifašistk Jugoslavije. Že pred vojno je bila članica okrožnega komiteja KP za Liko, pozneje pa eden organizatorjev vstaje v Liki, članica AVNOJ, spomeničarka, po vojni pa je opravljala razne odgovorne dolžnosti.

V Sloveniji odziv na monografijo žal ni bil takšen, kot ga publikacija zasluži, zato opozarjamo vse, predvsem pa borčevske organizacije, da lahko knjigo naročijo na naslovu:

Savjet za pitanja društvenog položaja žena RK SSRNH, Vlaska 70-a, Zagreb. Številka žiro računa: 30105-678-13112 za monografijo Kate Pejnović. Cena knjige je 150 dinarjev.

Zbornik koroških partizanov

Na Ravnah na Koroškem so se zbrali predstavniki osrednjega odbora koroških partizanov iz Ljubljane, predstavniki področnega odbora ter uredništva Koroškega fužinarja na pogovoru o možnosti, da bi Vestnik koroških partizanov izšel v okviru Koroškega fužinarja. Po besedah predsednika osrednjega odbora koroških partizanov inž. Pavleta Zaucerja-Matjaža, naj bi »Zbornik dal dokaj pregleden, celovit, informativno zanimiv pregled in prikaz NOV v Mežiški dolini. V njem lahko objavimo gradivo, sicer izbrano, vendar zelo različno, ki bo govorilo o zgodovinskih dogodkih in prispevku prebivalcev Mežiške doline v letih 1941–1945. V »Zbornik« sadijo življenjepisi padlih borcev, da ne obledi njihov spomin.«

Na sestanku so izvolili uredniški odbor, »Zbornik« pa naj bi izšel ob 1. maju prihodnje leto.

FRANJO SREBOTNIK

Odlomek

Nevarni koraki

Pred kratkim smo v izdaji Partizanske knjige dobili izpod peresa partizanskega pisatelja Karla Leskovca še eno knjigo. Tokrat nam je v avtobiografskem romanu »Nevarni koraki« podal zgodbo, ki se začne tik pred drugo svetovno vojno in se nadaljuje v času okupacije. Posebna dragocenost knjige je prikaz usode »malega človeka«, ki se je moral zatekati celo k tihotapljenju čez mejo, da se je lahko preživel, ter njegova dilema v prvih dnevih vojne med nacionalno zavestjo in biološkim bojem za obstoj delom, ki mu ga je ponujal okupator. Čeprav v tem primeru pisateljeva, je bila to v bistvu odločitev velikega števila ljudi. In prav ti prvi dnevi vojne so v naši literaturi zelo malo prikazani in še takrat so večinoma omejeni na zunanje-politične dogodke. V tem je knjiga Karla Leskovca »Nevarni koraki« precejšnja novost na našem knjižnem trgu.

H Grabnarju sva prišla z nočjo. Jože naju je čakal v hlevu. Kar naprej je zmajeval z glavo in nama dopovedoval, da sva prava bedaka, ker hočeva čez.

»Z nama pojdi!« je rekel Rudi. »Tebi je lahko, skočiš čez, kadar ti pride na misel, in si nabereš denarja.« To je rekel malo zares, malo za šalo, saj Jože drugače ni bil slab fant. Samo to, da je bil tako skrivnosten in da je čez mejo najraje hodil sam, nama ni bilo všeč.

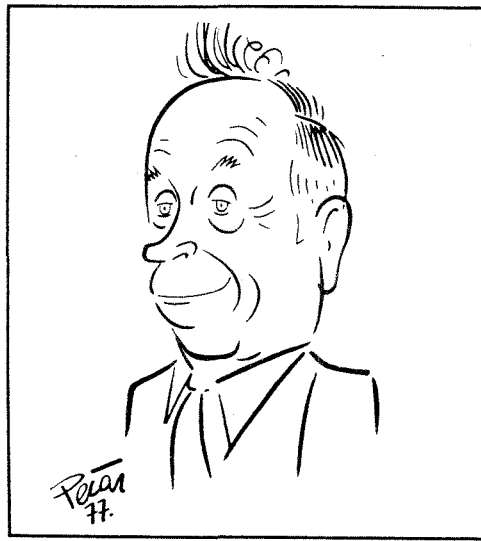
»Nocoj ne grem. Počakajta, da bo manj snega ali pa, kadar bo melo,« je odrezal. Ko je videl, da trmoglaviva naprej, je popustil in rekel:

»Ob šestih se straže ob meji zamenjajo.«

Okrog pol šestih smo se kot sence spustili čez zasneženo dvorišče. Pod sadovnjakom na desni strani ozke vaške poti je stal kozolec, poln praproti, da je bilo v njem temno kot v rogu. Zunaj se je sivkasta, umazana svetloba prebijala skozi mrzli zrak. Vsi trije smo splezali po lestvi na kozolec in se po senu splazili do lesenih križev, potem pa skozi velike, štirioglate luknje gledali in poslušali proti meji.

»Tam na levi strani je stal prej, preden sta prišla,« je tiho zašepetal Jože in z roko pokazal proti debelemu hrastu zraven graničarske steze. Skozi lepljivo temo nismo videli ničesar. Včasih, kadar je zapihal veter, sem zaslišal rahel šum v drevesih. Morali smo počakati toliko časa, da bi zaslišali korake graničarja, ki naj bi šel točno ob šestih na izmeno v obmejno stražarnico.

»Pssst!« je zasikal Jože in me rahlo dregnil pod rebra. Z roko je sunil skozi luknjo in zašepetal: »Ali ga slišita?« Vsem trem je zastal dih.

»Poglej ga, že gre od hrasta naprej!« je zašepetal Jože. Čeprav sem napejal oči, da bi mi kmalu padle iz jamic, nisem videl ničesar. Mogoče ga je Jože videl, ali pa se mu je le tako zdelo, ker jih je vsak dan imel pred očmi. Še nekajkrat smo zaslišali korake, potem pa se je vse izgubilo v temo proti gozdu, ki je ovijal hrib, na katerem so graničarji imeli postojanko. Jože je povedal, da je druga izmena ob desetih, vendar o tej ni bil tako natančno poučen.

Kot mački smo smuknili s kozolca in se tiho splazili ven...

»No, kaj pa vidva?« je zamolklo vprašal. Ko je spregovoril, se mu je narahlo zatresel obraz. Potlej je stopil korak proti nama. Najinega spremljevalca tedaj ni bilo v sobi.

»Pokličite ga,« je mignil z glavo proti tistima dvema, ki sta sedela za mizo. Hip

nato je graničar stopil skozi vrata ter sedel na stol pri oknu.

»Kolikokrat sta že šla čez mejo?« je vprašal. Govoril je glasno in počasi.

»Prvič sva šla,« sva skoraj oba hkrati odgovorila.

»Gromska strela, vsi, ki jih ujamemo, gredo prvič čez.«

»Prvič sta bila na oni strani? Imata pa res smolo.« Pri teh besedah mu je obraz spreletel nasmešek. Prav tako je bilo videti, kot da mu je resnično žal, da se nama je pripetilo kaj takega.

»Naši graničarji so čudoviti. Nobenemu ne pustijo, da bi šel vsaj dvakrat čez,« je dodal. Kadarkoli je spregovoril, je znil kaj takega, da so se vsi zasmeli. Še naju je spravljal v dobro voljo. Čez nekaj časa nama je ukazal, naj odloživa nahrbtnika. K nama sta stopila tista dva, ki sta prej sedela za mizo. Pograbila sta vsak en nahrbtnik in ga postavila na mizo. Ko so začeli stvari skladati na mizo, se je začel pravi cirkus.

»Lepo sta se pripravila za praznike. Nikdar ne bi verjel, da je po teh robeh toliko sladkosnednežev,« se je šalil...

»Jurja! To je kraja,« je zatulil Rudi. Krilil je z rokami in stiskal pesti. Prav res ni nič pretiraval, ko je dejal, da če vse skupaj proda doma, ne bo dobil jurja. Kakorkoli sva obračala zadevo, še zdaleč ni bilo tako preprosto, da bi v zaporu predsedela kar mesec dni zaradi reči, ki so jih pospravili obmejni financarji. Edina rešilna bilka, za katero sva se lovila, je bila vojna v Evropi. Že tisto nedeljo dopoldne, ko sva prebrala dopis, sva trdno sklenila, da od naju ne bodo dobili ničesar. Deset dni sva imela časa, dovolj, da si bova izmislila načrt, kam in kako. Da pa ne bi prišlo orožnikom kaj na nos, sva bila presneto previdna...

Slikarska razstava Franceta Dremlja-Ace

Dolomiti v vojni in miru

Tretji zbor aktivistov Notranjske (osrednja prireditelj je bila na Vrhniki) je spremljala tudi vrsta kulturnih prireditev. Ena izmed njih je bila slikarska razstava Franceta Dremlja-Ace, v osnovni šoli Vlada Miklavca na Vrhovcih, ki je bila odprta od 9. do 18. septembra. Da bomo lažje razumeli pomen razstave v tem okviru, moramo najprej spregovoriti nekaj besed o slikarju samem.

France Dremelj, rojen leta 1920 na Vrhniki, se je pred vojno izučil za tiskarja. Že leta 1941 je bil med partizani v Dolomitih, nato pa v Šerčerjevi brigadi. Zadnje leto vojne je sodeloval pri grafičnem oblikovanju partizanskega tiska pri centralni tehniki CK KPS. Po vojni je svoje slikarske sposobnosti izpopolnjeval na šoli za oblikovanje v Ljubljani in po končanem študiju predaval grafično oblikovanje na Šolskem centru tiska in papirja v Ljubljani.

Partizanstvo v Dolomitih je v slikarju pustilo neizbrisen spomin. Že v tistih

letih vojne je krajem in ljudem obljubil, da se bo še vrnil s svinčnikom in čopičem v roki. Štirideset slik, ki so bile razstavljene v novi telovadnici prizidka osnovne šole na Vrhovcih, ki je prav tako poimenovana po dolomitiskem borcu Vladu Miklavcu, je prvi del izpolnjene obljube. Do prihodnjega srečanja notranjskih aktivistov naj bi se število slik povečalo na sto, celotna zbirka pa bo obsegala dvesto slik. Slikar Dremelj se je za tako široko upodobitev krajev v Dolomitih med narodnoosvobodilnim bojem odločil predvsem zato, ker želi iztrgati pozabi in času dogodke iz naše polpretekle zgodovine, saj to področje tudi zgodovinarji kaj radi puščajo ob strani. Tako je ostalo že skoraj pozabljeno, da je bilo v Dolomitih eno prvih osvobojenih ozemelj v Sloveniji, da je na tem področju bival glavni štab, pozabljena je ostala tudi Gajgerjeva hiša nad Žirovnikom, kjer je v letih 1942–43 deloval CK KPS in v kateri je Edvard Kardelj napisal znano Dolomitsko izjavo. Vse to je Dre-

melj zajel v svoj slikarski opus in z oljem prenesel na ultrapas. Vendar njegove slike niso povsem realistično-fotografski dokument, ampak je s svojimi ekspresivnimi barvami upodobil enkratnost dolomitske pokrajine in dogodkov med narodnoosvobodilnim bojem. Njegove upodobitve kmečkih domov in druge arhitekture, zgodovinsko pomembne med narodnoosvobodilnim bojem, so zlite in neločljive z dolomitsko pokrajino. Tudi sama pokrajina je upodobljena občuteno in iz slik lahko razberemo ves avtorjev čustveni odnos do krajev, ki so dajali zavetje dolomitskim partizanom in v katere se tudi danes z veseljem vrača. Toda kljub umetniškemu prikazovanju se je avtor držal dolocenih oblik, ki jih ni smel in mogel zamenjati, zato vsebuje slike Franceta Dremlja toliko realizma, da jih ljudje – dolomitski partizani in domačini še posebej – lahko podoživljajo.

MILAN VOGEL

Kradle so koščke mod

Stranem naše slavne zgodovine pripada tudi tista, v izjemnih pogojih vodena borba proti fašizmu, ki so jo vodile žene – zapornice v

Lepa si, Črna gora! Z Bokokotrskim zalivom, enim izmed najlepših morskih zalivov na svetu, obdanim z zelo, zelo visokimi in strmimi pobočji. S soncem, z zelenjem in s cvetjem, malokje tako bogato darovanim, in z morjem, ki bi ga enakega zaman iskali. Z Lovčenom in njegovim Jezerskim vrhom, kjer se pred Njegoševim mavzolejem popotniku spoštljivo in s ponosom ustavi korak... In od koder se nudi edinstven pogled na ta košček naše zemlje, z vsemi njenimi tako značilnimi nasprotji! Tudi na kamnito morje, katerega nema, trda govorica glasno priča o svobodoljubnem, junaškem rodu.

Rodu, ki mu je revščina mnogokrat upognila hrbet, a nikoli misli, prepričanja.

Pa je Črna gora vtkala v svoje spomine tudi ime študentke Vukosave Ivanovič, doma iz Bora in ustreljene 20. avgusta 1941. Na morišče so jo pripeljali skupaj z zaročencem. »Mlada si še, lepa, poljubi sliko duceja in živela boš!« so ji rekli. Pljunila je, Vukosava, v ducejevo sliko in s pogledom, uprtim v krvnike, kriknila: »Naj živi naša borba!« In Stane, matere narodnega heroja Mike Roloviča. Ko so ji povedali, da je 31. oktobra 1941 padel njen sin, je mirno in dostojanstveno rekla: »Jaz vam izrekam sožalje, ker ste izgubili tovariša borca. Ko bo ta borba končana in bo svoboda, bom jokala, ker ne bom imela sina.« In skojevke Dušanke, ki je, hudo ranjena v peti sovražnikovi ofenzivi, rekla: »Ubij me, oče!«

Ubil jo je, Dušan Ivović, pokril z odejo in odšel v boj.

★

»Nikogar ne bom izdala!... Ustrelite me!«

»Andreju je bilo sedem let in Živi dvaindvajset mesecev, ko so nas odpeljali,« pripoveduje Francika Korene-Nina. »Ne samo bratec, tudi mamica in očka morash biti Živi!« sem mu zabičala. Andrej ni pozabil materinih besed. Po tednu dni so ju našli v zavetišču za mestne sirote v Ljubljani, na isti postelji in za roke sta se držala. Angelco Sakelšek iz Novega mesta so odpeljali 3. marca 1942. Obsodili so jo na smrt. Devet dni je v samici čakala na izvršitev obsodbe. Potem so ji kazen zmanjšali. »Še danes jo vidim, blede,

drobna in brez las je bila, ko so jo pripeljali k nam,« se spominja Mirjam Majdič. »Kako ne bi bila! Noč in dan pred vrati vojak z brzostrelko. Le tu in tam je grozljivo tišino zmotil sij svetilke. »Ne, tega užitka jim ne bom dala!« je rekla Angelca in se naslonila na lino. »Gledali me pa ne bodo!« Zaprta je bila v Perugii. Angelca Gregorič iz Črnomlja je prestajala kaznen v Fossobroneju. Odpeljali so jo 26. avgusta 1942. Ravno kar se je odpravljala po hrano za naše, partizane, ko je v zgodnjih jutranjih urah kakih sto Italijanov obkolo hišo. Tudi mater Katarino in očeta Francea so takrat odgnali. Grozili so ji, pretepali. »Nikogar ne bom izdala!... Ustrelite me!« jim je zabrusila. Sodba: šestindvajset let težke ječe. »Toliko časa ne bom sedela,« je rekla posmehljivo. »Samo do svobode in ta bo kmalu.«

»Glej, da boš tako zapele, kot takrat, v Benetkah,« trpke spomine prekine tovarišica Nuša. Namenjene so bile Dragi Roglovi in njeni Prodani nevesti. Še v moških zaporih so slišali njen lepi, zvonki glas.

Mlade so bile in brez pesmi je bilo težko živeti. Gusti Česnik jih je imela sedemnajst. Še danes jih kličejo »minorene«, po naše mladoletnice. Angelca Žnidaršič iz Bločic jih je napolnila komaj petnajst. Veliko govori o svoji materi. Deset otrok je rodila. Janeza, najstarejšega, so 19. decembra 1943 ustrelili nad Planino kot talca. »Devetnajstletni Lojze je umrl na Rabu, s kruhom v ustih...«, pripoveduje in ne more skriti bolečine. Tudi najmlajšemu, komaj enajstletnemu Edvardu, niso prizanesli. Kako so ga tepli! Nekega večera jo je mati, s katero sta bili skupaj zaprti, poklicala. »Angelca,« ji je rekla, »razmišljam, razmišljam in vse se mi tako čudno zdi, da se mi na licih od solz še niso naredili grabni.«

Žalostna mati so ji rekli, Žnidaršičevi Jožefi.

Mara Trontljeva iz Ljubljane je z enainosemdesetimi leti najstarejša udeleženka srečanja. Odpeljali so jo 22. oktobra 1942, z možem Francem in šestnajstletnim sinom Marjanom. Doma sta ostali dvanajstletna Sonja in desetletna Ela. »Bila si nam kot mati,« pravi Nuša Rosina. »In ko smo se vrnili domov, se spominjaš, je bil kavč premehak, pa sva spali raje kar na tleh?« Cita Boletova se spominja kmetice, obsojene na dosmrtno ječo.

Preproste slovenske žene, matere treh otrok. »Z molekom je prišla v ječo.../. Odvrgla ga je, kmalu ga je odvrgla!« Tu so še spomini Zorke Peršičeve. Ujeli so jo nad Trebnjem in jo obsodili na dosmrtno ječo. Takrat so ustrelili dva kmeta, očeta desetih in trinajstih otrok. Tudi sama je že stala pred zidom. Pa Danice Bovconove, hčerke narodnega heroja Staneta Žagarja, Vere Ddijerjeve, zaprte v Tranju, Marjance Šemetove, Mimi Martinčičeve, Mice Simčičeve, Dare Valičeve, ki je v zaporih režirala »Hlapca Jerneja«, Danice Marionove.

lijanskem jeziku zapelo pesem »La povera madre«. Povorka se je ustavila. Ljudje, možje, žene in otroci, so zajokali. Karabinjerji, presenečeni nad javnim protestom, ki so ga naše tovarišice izvedle v trenutku in brez priprave, so se začudeno spogledali.

»Dva padeta, dvajset se jih bo dvignilo!«

»Čudovite žene so bile to, partijke, skojevke,

dva otroka, šestletno Lidi jo in petletnega Otona. V zaporu je zvedela, da ji je padel mož... O sebi ne govori rada. Spominja se umrlih tovarišic. Osemnajstletne Ljudmile Bubnič iz Sv. Lucije. In Marije Tibijaševe. Imela je sina. Luka mu je bilo ime. Lep, svetlolas fantič je bil. »Zame ni več življenja, niti šest mesecev mi ni usojeno,« ji je rekla, ko jo je obiskala v bolniškem oddelku. »Daj to mojemu sinu... Vse, kar imam, naj bo sinovo!« In čez čas: »Vse tako mislim, Alma, kje bodo pokopani ti naši fantje, partizani, ki so padli v gozdovih?« »Po-

snih italijanskih fašističnih zaporov, ki je bilo od devetega do dvanajstega septembra letos v Črni gori, sta bili tudi Vida Tomšičeva in Pepca Kardeljeva; spominja se ju Meta Sitarjeva.

– Ljubljanski ilegalci smo vedeli, kje so naši vodilni tovariši. Vedeli smo: če nas zapro v sodne zapore, sta tam tudi Vida in Pepca in z njima zveza, usmerjenost, pomoč! Spominjam se, pogledala sem paznico. Bila je mlajša, zadržana ženska. »Kje je tovarišica Vida?« sem poskusila. Pogledala me je, tudi ona, in odpeljala v celico, kjer je bila tovariši-

Spomin na srečanje v Črni Gori...

Foto: NIKICA POLIČ

»La povera madre« v Anconi

Spoznala sem tudi Petro Vuković, ki je več kot dvesto udeleženk tega srečanja pozdravila v imenu organizatorja, črnogorskih občin Hercegnovi, Tivat, Kotor, Budva, Bar in Cetinje.

»Nikoli jim ni uspelo zlomiti naše odločnosti in revolucionarnosti!« reče odločno.

Spominja se Ancone. Pred zaporom so se srečali z velikonočno procesijo, v kateri je bilo, ob hvalnih besedah bogu, fašizmu in duceju, udeleženo vse mesto. Nenadoma je čelo zaporniške kolone na ita-

simpatizerke, politično zrele,« se spominja Alma Zalašček, po rodu Tržičanka. »Žene, ki so šle skozi šolo lakote, trpljenja, zatiranja, smrti.«

In potem govori o rdeči niti upora, glasno in zanosno! Iz zapore v zapor in iz celice v celico, nikoli ni bila prekinjena. »Bratstvo in enotnost, razumevanje, tovarištvo, to je bila lepota teh žalostnih dni, ne rešetke, pomije, klofute!« pravi. Ujeli so jo tam nad Drago. Nikoli ne bo pozabila vaščanov in njihovega slovesa, ujetega v solze, tihi protest. »Gor glave,« jim je rekla. »Dva padeta, dvajset se jih bo dvignilo!« Pa je pustila doma

kopani bodo doma, pa kjerkoli so padli« ji je odvrnila. Od nje, Marije Tibijaševe, so se poslovile, kot da bi ne bile v zaporu. Z veliko palmovo vejo, z napisom v slovo, s pesmijo. »Nikoli ne bom pozabila govora... Jokale smo, z dvignjeno pestjo in z upornim srcem!« pravi Alma.

»Naša Vida, naša Pepca... to niso prazne besede!«

Med udeleženkami tretjega srečanja nekdanjih političnih jetnic zlogla-

ca Pepca. Zveza je bila torej vzpostavljena! Še tisto noč so me zaslišali... Vedela sem, da moji tovariši vedo zame, da nisem sama in to mi je pomagalo, da sem vzdržala. Ne bom pozabila, kako nam je Pepca pripovedovala o štrajkih v Saturnusu. Ne samo doživetje, bila je to pomoč, ohranjanje.

In tako je tekla ta tiha borba preko kanala, ki sta ga vzpostavili prav Vida, Pepca.

Z Vido sem bila tudi takrat, ko so odpeljali Tonea. »Dekleta, pojte!« je rekla. Od tistega trenutka se je nekako spremenila. Ne, njena borbenost ni padla, v njo se je vselilo neko

rega neba

temnicah fašistične Italije ...

trpko dostojanstvo. Pa nam je pomenila še več! Ko so me pripeljali v Benetke, sta bili že obe tam. Učili sta nas: biti nepopustljiv, dosleden v tej naši borbi, hkrati pa storiti vse, da se očuvamo za neposredno borbo, ki smo se ji, po vrnitvi iz zapora, priključile prav vse, z redkimi izjemami. Zgrajevale in izpopolnjevale smo osebnost komunista, revolucionarnega borca. V sleherni kaznilnici so bili organizirani kolektivi, kjer smo si delile vse, kar smo imele. Najbolj odgovorne tovarišice, članice KPJ, so organizirale življenje in delo po zgledu

»Pohorski bataljon leži v mojem srcu!« je rekel

Ni se lahko posloviti od spominov. In nismo se poslovali. Vzeli smo jih s seboj. In z njimi nepozabna doživetja, vezana na naše gostitelje. Spomin na bokeljske upornike in marselejo, péto v sedmih različnih jezikih, pred več kot šestdesetimi leti. Na ladjo St. Georg, sopotnico Aurore, rdeče zastave in besede ustreljenih vodij bokeljskih upornikov Františka Raša, Mate Brničevića, Antona Grabarja in Sizgoriča Jerka: »Ne

ulic, a »s srcem, odprtim k boljšemu življenju, ki gori za bratsko in tovariško enakopravnost naših narodov in narodnosti«.

S seboj smo ponesle tudi besede Vlada Kapičiča, borca Sutjeske in predsednika ZZB NOV Cetinje, ki je s solzami v očeh rekel: »Pohorski bataljon leži v mojem srcu!«

Kdo bi lahko pozabil splet poezije, ki nam ga je predstavila prvakinja titograjskega gledališča Dragica Tomas! Verze Dušana Kostića, Cate Dujšin-Ribarjeve, mladih avtorjev Dragomira Brajkovića, Ernesta Kiševića in na koncu samega Njegoša. In pesem »Oj, svijetla majska zoro, majko naša Črna goro; sinovi smo tvojih stijenja i čuvari tvog poštenja« v Budvi. Pa iskrenih besed radosti ob vrtnitvi tovariša Tita z dolgega potovanja, še isti večer, spet v Kotoru. »Ni to radosten dan samo zaradi tega, ker smo se srečale in ne samo zato, ker danes praznujemo petintrideseto obletnico rojstva naše vojne mornarice, to je radosten dan tudi zato, ker se nam je vrnil naš maršal, še mlajši in še lepši ...!« je rekla Zdravka Ercegović iz Šibenika. Ne, tega ni moč pozabiti! In zadnji dan srečanja, ko so bile udeleženske gostje komande garnizije v Komnoru in ko so z vojaško ladjo odšle na križarjenje po zalivu Boke. Tam, kjer sta Milan Spašić in Sergej Mašera, da ne bi prišel v roke fašističnemu zavojevalcu, 17. avgusta 1941 vrgla v zrak rušilec »Zagreb« in skupaj z njim utonila, so vrgle v morje dvesto rdečih nageljnov. Bilo je to v Tivatskem zalivu. Kdo bi lahko to pozabil! Darilo njih, ki so nekoč kradle koščke modrega neba, ki so se, ker se niso mogle drugače, borile s pesmijo, z hrepenenjem in grožnjami.

Gledala sem jih ob slovesu. Bile so srečne, ponosne. Kako bi ne bile! »To, o čemer smo sanjale, se borile, je postalo resnica!« so rekle.

Lepa si, Črna gora! V svoji lepoti in v svojem minulem trpljenju in vredno te je videti, spoznati. Saj boš, v to sem prepričana, ob ponovnem srečanju s teboj še bogatejša. Bogatejša za prenekatero veliko misel, za tople besede, za tovariški stisk roke, za solzo radostnico na licu, za pesem »Tito, mi ti se kunemo« ... Za te nepozabne dragulje, zapisane v spominu vseh, ki smo doživeli tretje srečanje nekdanjih političnih jetnic zloglasnih temnic fašistične Italije!

MILENA ŠTRAJNAR

Foto: NIKICA POLIČ

streljajte ljudje – na ljudi!« Bila je to misel, ki smo ji prislunili v Kotoru, na kraju tega žalostnega spomina, v izvedbi mladih »rdečih makov« iz Šibenika. Pa minuto tišine v spomin na domačinke Jovanko Živković, politično jetnico iz Perugie, umrlo kmalu po svobodi. Na trenutek, ko je z Njegošem in Lovčonom zrastle »granitna beseda našega časa in našega človeka«, imenovana bratstvo in enotnost. Na nepozabno srečanje s Cetinjem, mestecem ozkih

»Naša Vida, naša Pepca ... To niso prazne besede!«

Vojaška in politična situacija na Štajerskem, je bila leta 1942 izredno težka za delovanje partizanskih enot in osvobodilnega gibanja nasploh. Ne samo zaradi številne sovražne vojske, ter dobro oboroženih posadk v gosto posejanih utrjenih postojankah, pač pa predvsem zaradi natančno razpredenega zaslužnevalnega nacističnega političnega in gestapovskega omrežja, ki je raznarodoval Slovence in skušal v kali zatreti sleherni uporno misel in narodnoosvobodilno gibanje.

Zaradi takega stanja, so posamezne partizanske čete delovale v izjemno težavnih in neugodnih razmerah, ter vodile boje s sovražnikom z nadčloveškimi napor. Prvi štajerski bataljon pa se je soočal še z večjimi težavami, zato je operiral kot enota le občasno, potem pa se je razdelil na čete in skupine ter deloval na sicer širšem območju, vendar na več krajih hkrati.

Po prihodu II. grupe odredov na Štajersko, pravzaprav le dveh bataljonov prvotno predvidenega Savinjskega odreda, je njegov 1. bataljon odšel na Pohorje, drugi bataljon pa je deloval na območju Savinjske doline. Na novo pa sta bila iz dela II. grupe odredov, posameznih skupin I. Štajerskega bataljona in novih prostovoljcev oblikovana Zasavski in Kozjanski bataljon.

Ustanovitev Zasavskega bataljona je bila objavljena v dnevnem povelju štaba II. grupe odredov 17. septembra 1942 na Dobrovljah. Jedro bataljona je bila Moravska četa, ki je bila oblikovana že poleti iz 10 borcev 1. štajerskega bataljona in posebne patrulje II. grupe odredov, ter prostovoljcev iz Moravske doline. V štab bataljona sta bila imenovana: za komandanta prekaljeni vojaški voditelj Franc Poglajen-Kranjc, za politkomisarja pa španski borec Josip Berkopes-Mišelj.

Med najpomembnejšimi razlogi za ustanovitev Zasavskega bataljona je bila nujna potreba, da se Zasavje čimprej politično in vojaško organizira kot povezovalno ozemlje med partizanskimi poveljstvi in vodstvi komunistične partije in Osvobodilne fronte na Dolenjskem in Štajerskem. Razen tega pa je štab II. grupe odredov ukazal, da je treba tudi na območju Zasavja stalno napadati okupatorja, zlasti na prometnih žilah, pomagati aktivistom pri širjenju in krepitvi OF in pri političnem delu med prebivalstvom, ter nenehno krepiti partizanske vrste, obenem pa zbirati orožje, strelivo in vojaško opremo.

Jože Štok – Korotan

Zasavski bataljon

In že 19. septembra 1942 se je vseh 55 borcev Zasavskega bataljona zbralo v taborišču na Lesu ter se organizacijsko uredilo v dve četi. Za komandirja 1. čete je bil imenovan Ivan Remic-Lovec, za politkomisarja pa Franc Vresk-Gustelj, za komandirja druge čete Renato Jerič-Ambrož, za politkomisarja pa Feliks Pečar-M Mijo. Nekoliko pozneje sta bili za bolničarki čet imenovani Slavka Poglavec-Tnčka in Lidija Dobrovoljc-Lajdi, za obveščevalca in člana varnostnoobveščevalne službe bataljona Ivan Tlaker-Luka, za intendanta pa Jože Humar-M Lipah. Zasavski bataljon je dobil tudi svoje ime po Alojzu Hohkrautu, padlem sekretarju revirskega okrožnega komiteja KP Slovenije.

Operativno območje Zasavskega bataljona je zajemalo ozemlja med cesto iz Domžal čez Trojane proti Celju na severu in okupacijsko nemško-italijansko mejo na jugu, na vzhodu pa je segalo do črte od Motnika do Trbovelj, na zahodu pa do zadnjih pobočij Limbarske gore in Ciclja, onstran Save pa vse do Zaloga pri Ljubljani. Na tem ozemlju so bile posejane številne nemške postojanke z nad 2000 nemškimi vojaki. Sovražnik pa je imel tudi dobro organizirano obveščevalno in vohunsko službo, ki se je posluževala tudi izdajalcev in drugih podreptnikov, njemu v prid pa je šteti tudi dobre ceste, železnico in telefonske zveze, kakor tudi naravne prepreke, kot so reka Sava in zaminirana okupacijska meja, ki so ovirale partizane in aktiviste v njihovem osvobodilnem poslanstvu.

Na strani partizanov pa so bili gozdovi in zasavski prebivalci, ki so od samega začetka okupacije politično, moralno in materialno podpirali osvobodilno gibanje, ter aktivno stopili v boj proti osvovaženim Nemcem in njihovem zaslužnevalnemu stroju.

Začetne akcije Zasavskega bataljona so bile zaradi slabe oborožitve, ter pomanjkanja municije in vojaške opreme usmerjene predvsem na postavljanje zased ob cestah in na napade na posamezne sovražnikove patrulje, v katerih so si borci z drznimi udari priborili orožje za nove in še neoborožene prostovoljce. S takimi napadi na več točkah hkrati so partizani ustvarjali negotovost pri sovražniku v manjših postojankah, zlasti v Moravčah, Pečah in na Vačah, bataljon pa si je razširil namenski prostor za nadaljnje intenzivnejše vojaške, politične in ekonomske akcije.

Dejavnost bataljona je bila usmerjena tudi proti narodnim izdajalcem, ovaduhom in vohonom ter pripadnikom pomožnih okupatorjevih enot, zlasti proti zloglasnim raztrgancem.

V jeseni so Nemci strašno in z vsemi uničevalnimi sredstvi pritiskali na partizanske enote na Štajerskem in 7. novembra 1942 uspeli na Dobrovljah razbiti Savinjski bataljon. Del tega bataljona se je nato pridružil Zasavskemu bataljonu, iz njega pa je bila sestavljena 3. četa, tako da je poslej Zasavski bataljon štel že skupaj 100 borcev, oboroženih s puškami in 3 puškomitraljezi. Naslednji slovit napad Nemcev na Kamniški in del Zasavskega bataljona na Kostanjski planini 24. decembra 1942 pa je prizadel hude izgube partizanom, saj je padlo 16 borcev, od tega 6 v Zasavskem bataljonu.

Oba primera nemških napadov sta narekovala partizanom, še s pogostejšimi premiki menjavati svoje položaje in nenehno manevrirati z napadi in obrambo, ter iznenadnimi napadi udarjati po njem in mu vzeti pobudo iz rok.

Ljubinka Popović-Milošević iz Cetinja, najmlajša udeleženka tretjega srečanja nekdanjih političnih jetnic iz vse Jugoslavije, je imela takrat, ko je bila z mamo Mileno in babo Vasiljko zaprta v Perugii, komaj štiri mesece.

IDRIJA

Titovi štipendisti iz Črne gore v Posočju

Oseminštirideset brigadirjev brigade »sklada Titovih štipendistov« iz Črne gore je na Idrskem v treh tednih skopalo 2345 metrov dolgo in 80 centimetrov globoko vodovodno teraso, kamor so položili nove cevi in jih zasuli. Za izredno požrtvovalno delo so jim mladinke iz Idrskega na poslovilnem večeru pripele na prsi rdeče nageljne, krajevna skupnost pa jim je izročila plaketo in veliki fotografiji. Fotografija prikazuje delo pri gradnji novega vodovoda (starega je poškodoval potres).

IVAN KURINČIČ

PREBOLD

Tekstilci so praznovali

Delovni kolektiv Tekstilne tovarne Prebold je pred kratkim slavil 125 obletnico obstoja tovarne, ki je hkrati tudi najstarejša tekstilna tovarna na Balkanu. Letošnje praznovanje je bilo še posebno slovesno, saj je bilo v letu partizanskih in Titovih jubilejev. Prav zaradi tega je bil program prireditev še posebno pester. Že vse leto, še posebno pa mesec dni pred praznikom, so bila razna športna tekmovanja, na katerih so se pomerili preboldski tekstilci med seboj in z nekaterimi drugimi podjetji tekstilne stroke. Dan pred praznikom pa je bil ogled tovarne za tovarniške upokojece ter vse druge krajeane in občane žalske občine. Na predvečer praznovanja pa je preboldska Svoboda, pod pokroviteljstvom tovarne uprizorila dramsko delo Moloh. To je socialno zgodovinski roman domačina Janka Kača, ki ga je dramatisiral prav tako domačin Ervin Fric. Na osrednji proslavi, ki so se je udeležili tudi predsednik CK ZKS Franc Popit, član predsedstva CK ZKS Tone Bole, predsednik republiške komisije za cene in tržišče Štefan Korošec, predstavniki republiške gospodarske zbornice, sekretar medobčinskega sveta ZKS Janez Zahraštnek, predstavniki žalske občinske skupščine ter družbenopolitičnih organizacij in drugi, pa so predali namenu večnamensko dvorano in odkrili skulpturo tekstilnih delavcev – delo domačina Zvonka Brinarja. Osrednji govornik na proslavi je bil član Izvršnega

Ogled tovarne na dan pred praznikom

odbora RK SZDL Franc Šifkovič, ki je poudaril vlogo preboldskih tekstilcev, ki so v zadnjih 35 letih dosegli velike uspehe.

Prav zaradi tega imajo zelo dobro razvito razvojno službo, ki se hitro prilagaja potrebam trga. Sami uspehi pa so še veliko pomembnejši ob dejstvu, da so se oprli predvsem na lastno znanje in izkušnje ter niso kupovali tujih licenc.

Za uspešno delo so preboldski tekstilci prejeli od predsednika Tita red dela z rdečo zastavo, ki jim ga je izročil predsednik občinske skupščine, Vlado Gorišek.

DARKO NARAGLAV

JAVORŠČICA

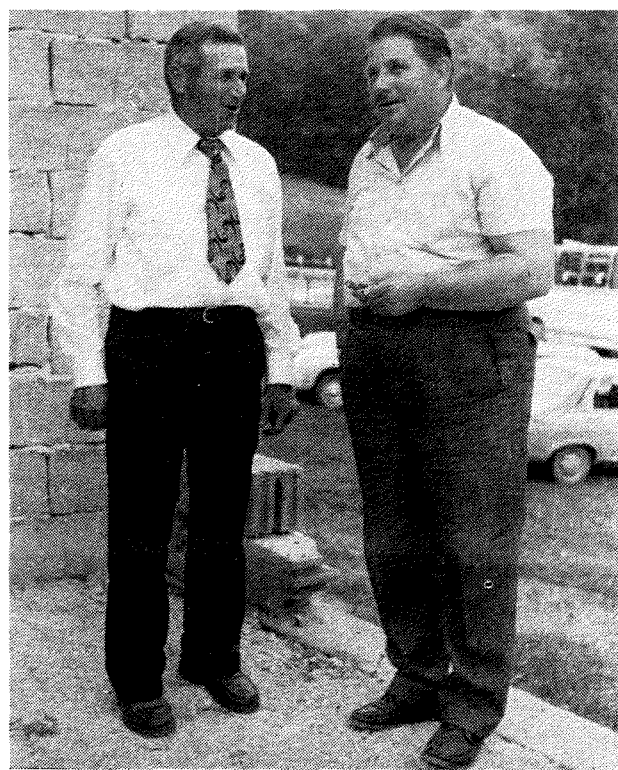
Po dolгих letih obnovljena bolnišnica

Leta 1944 je bilo na Kozjanskem kar devet bolnišnic, v katerih so zdravili ranjene partizane. Ena izmed teh je bila tudi R-6 v Javorščici blizu Loke pri Žusmu. Čeprav so za to bolnišnico vedeli številni domačini, ni bila ta, kljub nasilju, ki ga je izvajal okupator nad domačini, nikoli izdana, čeprav za ceno življenj.

Pod težo let se je nekdanja bolnišnica porušila, pred leti pa je vznikla zamisel, da bi jo ponovno obnovili, kar je krajanom Loke ob Žasnu tudi uspelo, v letu Titovih in partijskih jubilejev. Odkritju bolnišnice je prisostvoval tudi nekdanji politični aktivist Stane Nunčič iz Krškega, s partizanskim imenom Mile, ki se je tudi zdravil nekaj mesecev v tej bolnišnici. Še dobro se spominja bolničarke Marije iz Sovjetske zveze, pa zdravnika Črnogorca in devetih težkih ranjencev ter spomladanskega dne 1945. leta, ko je kot zadnji pacient odšel iz te bolnišnice. Stane Nunčič se še vedno rad vrača v te kraje, kjer so kmetje, kakršen je Anton Drobne iz Hrastja žrtvovali prav vse, kar so takrat imeli. In takih kmetov, borcev, aktivistov, kurirjev in budnih stražarjev, je bilo na Kozjanskem med vojno veliko.

Taka srečanja nekdanjih partizanov so zares zanimiva, kajti srečajo se ljudje, ki so jih med vojno vodile k zmagi iste misli in številne težke preizkušnje, zdaj pa si vsak – Mile na svojem delovnem mestu krškega agrokombinata, Anton pa kot kmet na kmetiji v Hrastju – služijo svoj vsakdanji kruh.

MILAN ŠTANCER

Srečanje starih tovarišev je bilo pristrčno. Kmet Anton Drobne (na levi) je bil srečanja z nekdanjim aktivistom na Kozjanskem Stanetom Nunčičem, direktorjem krškega Agrokombinata še posebno vesel.

RADOVLJICA

Spomin na heroja Jožeta Gregorčiča

Prejšnji teden sta bili v Radovljici in pri spominskem obeležju na Lipniški planini dve spominski slovesnosti v spomin na padlega narodnega heroja Jožeta Gregorčiča, komandanta Prve grupe odredov za Gorenjsko in Koroško ter 24 padlih soborcev.

V Radovljici je predsednik občinske konference ZSMS Jaka Por opisal boj Gregorčiča in njegovih tovarišev, na Jelovici pa je govoril Janko Prezelj-Stane, soudeleženec zadnjega Gregorčičevega boja in tovarišev.

BRANKO BLENKUŠ

Mladi so se zbrali v velikem številu in tako kar najbolje počastili spomin ob 35-letnici narodnega heroja Jožeta Gregorčiča.

FLOSSENBÜRG NA ZG. BAVARSKEM

Nacistični zločinci ne mirujejo!

Pred kratkim so neznanci požgali vse vence, ki so viseli v stavbi nekdanjega krematorija, koncentracijskega taborišča Flossenbürg na Zgornjem Bavarskem. Te vence (bilo jih je več kot tristo) so prinesle delegacije številnih držav.

Požgali so tudi vse spominske trakove in sploh vse kar se je nanašalo na spomine 73.696 ljudi osemnajstih narodnosti, ki so bili tu pomorjeni.

Tri mesece pred tem so prav tako neznanci, prepleskali z belo oljnato barvo vseh osemnajst velikih marmornatih plošč, na katerih so bile napisane narodnosti in številke ljudi, ki so v tem taborišču izgubili življenja.

Za storilci ni nobenega sledu, kot poroča Franz Schoettner, nekdanji politični zapornik v tem taborišču, doma nedaleč od Flossenbürga. Na delu so, pravi Franz, sile, ki hočejo zakriti zločinsko preteklost nekdanje Nemčije in se zato poslužujejo vseh sredstev.

SREČKO ŠORLI

Sežanski in idrijski vojni invalidi pred barako v bolnici »Franj«

Zgleden učitelj

Emil Markovčič, rezervni kapetan in predmetni učitelj na dobrovski osemletki na Goriškem s posebno pozornostjo sodeluje v naših pripravah za ljudsko obrambo. Poleg redne obrambne vzgoje šolarjev, je Markovčič petkratni predsednik osnovne organizacije ZRVS pa tudi predsednik aktiva rezervnih vojaških starešin v šoli, v kateri je zaposlen.

Na tekmovanju ZRVS je učitelj Markovčič osvojil šesto mesto v topografiji. Njegova osnovna organizacija se je uvrstila na peto mesto. Drugič bo boljše. (M. Gojković)

Nočno streljanje s puško

Ostrovidni Ajdovci

Ob praznovanju občinskega praznika je novogoriška strelska zveza organizirala tradicionalno nočno streljanje z vojaško puško. To zanimivo in dokaj atraktivno tekmovanje je privabilo 32 ekip iz vse Slovenije, strelci pa so, seveda, uporabljali le svetleče naboje, tarča pa je bila oddaljena 300 metrov. Tudi letos so se izkazali strelci iz Ajdovščine, osvojili so prvo in drugo mesto ter pokal novogoriške strelske zveze. Tretje mesto je zasedla ekipa cestnega podjetja Nova Gorica.

Rade Eremija, član ajdovske zmagovalne ekipe, na strelni črti. (MiGo)

Ob prazniku vezistov

Živčevje boja

V ponedeljek, 26. septembra, praznujejo vezisti naših oboroženih sil. Enote za zvezo so se porajale v ognju revolucije, najstarejše pa so vsekakor kurirske zveze. Enote za zvezo naših oboroženih sil so, tako kot letalstvo, mornarica in pehotna vojska, povsem sodobno opremljene in so, kot so to partizani med vojno poudarjali, nepogrešljivo orožje slehernega komandanta.

Prav te dni so nekatere enote za zvezo ljubljanskega armadnega območja, v naših gozdovih in gorah preverjale svoja znanja. S preverjanjem so počastili jubileje tovariša Tita, zveze komunistov, ter v znamenju že znanega tekmovanja »Iščemo najboljšo enoto«.

Še tako zapletena tehnika za dobrega vezista ni skrivnost.

»Urgenje na zemljišču,« je med drugim dejal tovariš **Vinko Volk**, »ni nič drugega kot izpit bojne pripravljenosti vezistov. Lahko rečem, da so doseženi rezultati, ki so jih pokazali tako posamezniki kot tudi enote, zelo dobri. Posebej navdušujeta kakovost in natančnost pri delu. Zasluga za uspeh predvsem prizadevnosti in požrtvovalnosti naših vojakov in starešin,

kot tudi zvezi komunistov in mladinski organizaciji... In če za veziste velja pravilo, da se morajo usposobiti do avtomatizma, potem brez kakršnihkoli pomislekov trdim, da so naši fantje to tudi dosegli.«

Podobnega mnenja je tudi predsednik mladinske organizacije v tej enoti, **Radovan Aleksić**.

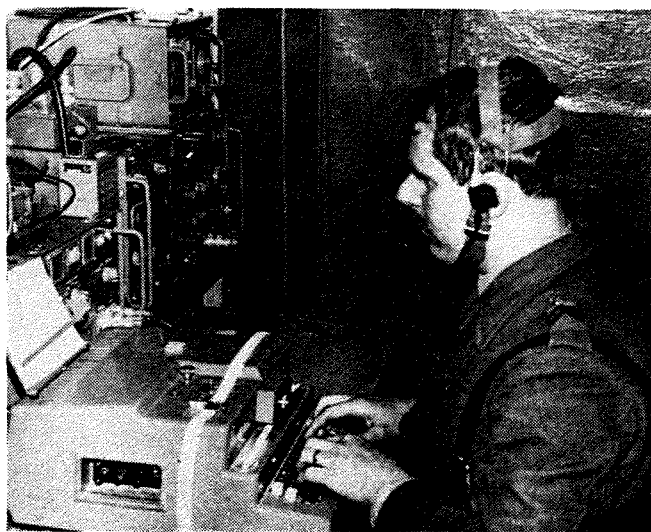
»K takemu uspehu so

prispevali nekateri zelo pomembni dejavniki, kot so: tovarištvo, visoka zvestost vojakov ter solidni medčloveški odnosi. Prav na tej vaji smo med drugim ugotovili, da več kot deset naših vojakov zasluži partijske izkaznice. Na predlog mladinske organizacije bodo, na predvečer našega praznika, sprejeti v zvezo komunistov.«

O moralni in politični trdnosti vezistov pričajo tudi besede **Željka Beleta**, ki med drugim poudarja, da so vezisti izredno trden in vztrajen vojaški kolektiv, ki je dodobra spoznal vse skrivnosti sodobne elektronike in je pri svojem vsakdanjem delu pripravljen točno in hitro ukrepati, saj se vezisti dobro zavedajo, da v boju odločajo le sekunde.

»Navsezadnje,« je sklenil svojo misel, »boriti se za naziv najboljšega v letu Titovih in partijskih jubilejev ni lahka naloga. In v tem letu osvojiti naziv najboljših enot med vezisti je vsekakor velika čast.«

S. NIKOLIČ

Protipožarna varnost v Preboldu

Trojke zoper petelina

V kolektivu tekstilne tovarne Prebold posvečajo veliko pozornost požarnovarnostni preventivi. Z lanskim letom so v vseh obratih zaživele tako imenovane gasilske trojke, ki so strokovno usposobljene in vselej pripravljene za boj z »rdečim petelinom«. Nedavno tega so to tudi dokazale, saj so člani trojk ne samo nosilci, ampak tudi vzgojitelji kolektiva na področju protipožarne preventive in varnosti. O tem je tovariš **Anton Farčnik** med drugim dejal: »S pomočjo trojk skušamo s protipožarno preventivo, kot delom družbene samozaščite, dodobra seznaniti vse naše delavce. Gre torej za zaščito pred morebitnim požarom, za zavarovanje družbene in naše imovine. Zato smo letos, za razliko od

prejšnjih let, ko smo preverjali le gasilce, v našo gasilsko vajo vključili domala slehernega člana kolektiva. In pokazalo se je, da naš trud ni bil zaman, saj so vsi naši delavci sposobni hitro in učinkovito ukrepati, čeprav z njihovo strokovno usposobljenostjo v smislu protipožarne zaščite ne moremo biti povsem zadovoljni. Čaka jo nas torej nove naloge, ki jih bomo, vsaj tako upamo, kaj kmalu opravili.«

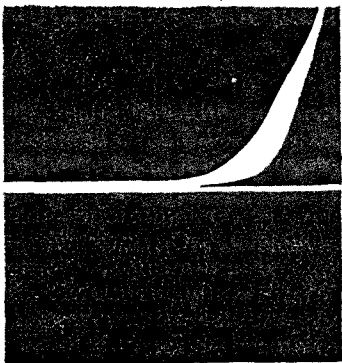
Tako torej. V Preboldu postaja protipožarna varnost skrb vseh. Delavci tekstilne tovarne se namreč dobro zavedajo, da z budnostjo pred požarom varujejo tudi sebe in svoje vsakdanje delo.

D. NARAGLAV

Želite obuditi na kraju samem spomine na dogodke iz druge svetovne vojne – na naš narodnoosvobodilni boj? Turistična agencija Aerodrom Ljubljana-Pula pripravlja vrsto izletov s posebnimi ugodnostmi predvsem za naročnike TV-15 in njihove člane družin. V kolikor se boste odločili za enega ali več predlaganih izletov, izpolnite naročilnico in jo pošljite na uredništvo TV-15, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 28 s pripisom na pisemski ovojnici »Partizanski turizem«.

Naročniki TV-15 in njihovi člani družine lahko plačajo ceno potovanja v dveh obrokih; prvega pred odhodom, drugega pa v nadaljnjih dveh mesecih.

aerodrom ljubljana-pula

Kranj
PP/POB 33
Jugoslavija/Yugoslavia
airport ljubljana

Vabimo vas na prijetno in zanimivo potovanje

Kozara in Jasenovac

V želji, da spoznate med drugimi kulturnimi spomeniki tudi zgodovinske spomenike iz NOB, smo pripravili obisk legendarne Kozare in nekdanjega ustaškega taborišča Jasenovac.

Program potovanja:

- 1. dan: Odhod iz Ljubljane zjutraj ob 06.00 uri. Vožnja mimo Novega mesta in Zagreba do Jasenovca. Med potjo krajši postanki. V Jasenovcu ogled muzeja nekdanjega ustaškega taborišča, ogledali si boste film o delovanju tega taborišča ter spomenik njihovim žrtvam. Popoldne nadaljevanje vožnje skozi Bosansko Dubico v Prijedor. Namestitev v hotelu. Večerja. Prenočišče.
- 2. dan: Po zajtrku vožnja z avtobusom skozi eno najstarejših bosanskih vasi – Kozarac – na Mrakovico. Ogled veličastnega spomenika žrtvam znane bitke na Kozari. Udeleženci bodo slišali oris zgodovinskih dogodkov na legendarni Kozari. Zatem bo ogled muzeja in prosto. Popoldne povratek nazaj v Prijedor. Kosilo. Popoldne povratek preko Dubice, Petrinje in mimo Zagreba v Ljubljano kamor je povratek zvečer.

Cena potovanja po osebi je 950.– din (izračunano na polni avtobus).

V ceno je vračunano: prevoz z modernim turističnim avtobusom Mercedes, gostinske usluge navedene v programu, vstopnina ter organizacija in vodstvo potovanja.

Otok VIS

Program potovanja:

Odhod iz ljubljanskega letališča ob 7.00 uri. Udeleženci se morajo javiti na šalterju letališča ob 6.00 uri. Po poletu do Splita prevoz z avtobusom do mesta in zatem z ladjo na otok Vis. Dopoldne ogled zanimivosti iz zgodovine NOB in zatem vožnja do Hvara, kjer bo krajši ogled in možnost kopanja. Popoldne bo kosilo. Pozno popoldne vožnja z ladjo do Splita. Prihod letala na ljubljansko letališče ob ca. 20.00 uri.

Cena potovanja po osebi je 1.250 din.

V ceno je vračunano:

prevoz z letalom Ljubljana–Split–Ljubljana, letališki taksi na obeh letališčih, avtobusni prevozi, ladijski prevozi za Split–Vis–Split, gostinske usluge, vstopnine ter organizacija in vodstvo potovanja.

Opomba: udeležencem, ki imajo pravico do popusta na prevozu, se za odgovarjajoči znesek zmanjša cena potovanja.

Sarajevo – Foča – Tjentište

Program potovanja:

Udeleženci potovanja se javijo zjutraj ob 06.00 uri na letališču »Ljubljana« na Brniku odkoder poleti letalo za Sarajevo ob 07.00 uri. Po prihodu na letališče Sarajevo bo avtobusni prevoz na Tjentište – prizorišče znane ofenzive na Sutjeski v času NOB. Ogled spomenika ter opis bojev. Po kosilu prevoz do Foče (znani fočanski predpisi), ogled kraja in popoldne prevoz v Sarajevo. Ogled nekaterih mestnih zanimivosti. Zvečer z avtobusom prevoz na letališče, odkoder bo poletelo letalo proti Ljubljani in kamor je prihod v večernih urah.

Cena potovanja po osebi je 1.150.– din.

V ceno je vračunano: prevoz z letalom Ljubljana–Sarajevo–Ljubljana, letališki taksi na obeh letališčih, gostinske usluge navedene v programu, avtobusni prevozi v Sarajevu in na Tjentište, vstopnine, ogledi ter organizacija in vodstvo potovanja.

Opomba: v kolikor imajo udeleženci možnost uveljaviti določene popuste na letalskem prevozu, se jim za toliko zmanjša cena potovanja.

Beograd–Kragujevac–Kraljevo

Program potovanja:

Odhod iz ljubljanskega letališča ob 06.45 uri. Udeleženci se javijo na šalterju za Beograd najkasneje do 06.15 ure. Po prihodu v prestolnico prevoz z avtobusom v mesto, kjer bo ogled mestnih zanimivosti (Kalemegdan, muzej »25. maj«, muzej Revolucije, Avala itd.). Zatem odhod proti Kragujevcu in Kraljevu. Med potjo postanek za kosilo in zatem ogled zanimivosti iz časov NOB. Proti večeru povratek na beograjsko letališče, od koder bo poletelo letalo v Ljubljano, kamor je prihod ob ca. 18.30 uri.

Cena potovanja po osebi je 1.250.– din.

V ceno je vračunano:

Prevoz z letalom Ljubljana–Beograd–Ljubljana, letališki taksi na obeh letališčih, avtobusni prevozi in transferji, gostinske usluge navedene v programu, vstopnine ter organizacija in vodstvo potovanja.

Opomba:

Udeleženci, ki imajo pravico do uveljavljanja popustov, imajo ceno znižano za določen znesek.

DACHAU

Udeleženci si bodo lahko ogledali nekdanje zloglasno taborišče Dachau v bližini Münchna. Kraj je sedaj spremenjen v spominsko obeležje nacističnih grozot, ki so jih ljudje pretrpeli v času II. svetovne vojne. V tem taborišču je bilo tudi veliko naših ljudi, ki so bili tja na silo odvedeni. Ogledali si bodo lahko celotno področje taborišča s krematorijem, muzejem, spomenikom žrtvam in podobno.

Program potovanja:

Odhod iz ljubljanskega letališča na Brniku, vsako soboto ob 07.00 uri. Udeleženci se javijo na šalterju za München eno uro pred odhodom. Po opravljenih obmejnih formalnostih polet v bavarsko prestolnico in zatem prevoz v Dachau z avtobusi. Ves dopoldan ogled nekdanjega zloglasnega taborišča ter okolice. Popoldan povratek v München, kjer bo kratek avtobusni ogled mesta in olimpijskih terenov in zatem prosto. Zvečer ob 07.00 uri prevoz z avtobusi na letališče in ob cca 21.30 uri prihod na ljubljansko letališče.

Cena potovanja po osebi je 1.110 din (izračunano na polno letalo)

V ceno je vračunano: prevoz z letalom DC-9 na relaciji LJU-MUC-LJU, aerodromski taksi v Ljubljani in Münchnu, dva hladna obroka v letalu, avtobusni prevozi v Nemčiji ter transferji, vstopnine ter vodstvo in organizacija potovanja.

Mauthausen

Program potovanja:

Udeleženci se javijo na ljubljanskem letališču ob 06.00 uri. Letalo bo ob 07.00 uri poletelo proti Linzu. Po prihodu bo prevoz z avtobusom v mesto. Krajši ogled mestnih zanimivosti Linza in prosto. Ob 12.00 uri z avtobusom proti Mauthausnu. Na poti kosilo. Popoldne ogled nekdanjega zloglasnega taborišča. Proti večeru povratek na letališče in odhod proti ljubljanskemu letališču, kamor je prihod ob ca. 20.00 uri.

Cena potovanja po osebi je 999.– din.

V ceno je vračunano:

Prevoz z letalom Ljubljana–Linz–Ljubljana, letališki taksi na obeh letališčih, avtobusni prevozi v Avstriji in ogledi, gostinske usluge navedene v programu ter organizacija in vodstvo potovanja.

Opomba:

Udeleženci potujejo z osebnimi veljavnimi potnimi listi.

ŽELIMO VAM PRIJETNO IN POUČNO POTOVANJE!

AERODROM LJUBLJANA-PULA

TURISTIČNA AGENCIJA

RAZPORED TERMINOV ZA POSAMEZNE EKSURZIJE

SARAJEVO sreda	KOZARA četrtak	SPLIT sreda	MÜNCHEN Dachau:	BEOGRAD sobota
5. 10. 77	6. 10. 77	5. 10. 77	24. 10. 77	5. 11. 77
12. 10. 77	13. 10. 77	12. 10. 77	25. 10. 77	12. 11. 77
19. 10. 77	20. 10. 77	19. 10. 77		19. 11. 77
26. 10. 77	27. 10. 77	26. 10. 77		26. 11. 77
				3. 12. 77
	3. 11. 77			10. 12. 77
9. 11. 77	10. 11. 77	9. 11. 77	14. 11. 77	17. 12. 77
16. 11. 77	17. 11. 77	16. 11. 77	15. 11. 77	24. 12. 77
23. 11. 77	24. 11. 77	23. 11. 77		
30. 11. 77	26. 11. 77 sobota	30. 11. 77		
	28. 11. 77 ponedeljek			
	29. 11. 77 torek			
				LINZ Mauthausen
7. 12. 77	2. 12. 77 petek	7. 12. 77	5. 12. 77	
14. 12. 77	8. 12. 77 četrtak	14. 12. 77	6. 12. 77	26. 10. 77
21. 12. 77	15. 12. 77 četrtak	21. 12. 77	19. 12. 77	16. 11. 77
28. 12. 77	22. 12. 77 četrtak	28. 12. 77	20. 12. 77	12. 12. 77

Partizanski turizem

Prijava _____

Ime in priimek: _____

Točen naslov stanovanja: _____

Prijavljam se za izlet: _____

V času: _____

Oblika plačila: v celoti 1 x 2 x

Prijavljam še družinske člane: _____

Naročnik TV-15: da ne

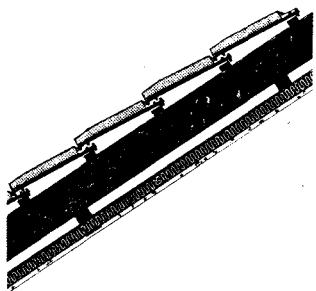
Prijave sprejema uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, 6100 Ljubljana

lesnina

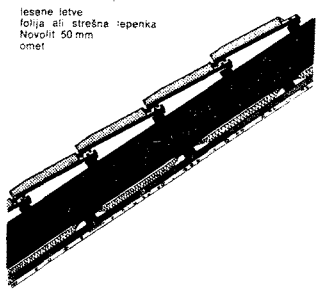
N. sol. o. LJUBLJANA
TOZD PROIZVODNJA
NOVA VAS

LAHKA GRADBENA PLOŠČA
IZ LESNE VOLNE IN CEMENTA

NOVOLIT

strešna opeka
vodo tesna strešna lepenka
leseni štravki (špirovci)

lesane letve
folija ali strešna lepenka
Novolit 50 mm
omet

mineralna volna
letve 50-80 mm
Novolit 2,5 cm
omet

Z namenom ekonomizacije pri graditvi industrijskih, stanovanjskih objektov, garaž, weekend hišic in drugih, izdelujemo razne vrste lahkih gradbenih plošč, ki jih uporabljamo v konstrukciji samostojno kot stenske polnilne, strešne nosilne elemente, ali pa v kombinaciji z drugimi gradbenimi materiali. Tako lahko dosežemo popolno ali delno prefabrikacijo in s tem ekonomičnost gradnje. Vse naše izdelke je preiskal in testiral Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij v Ljubljani.

Geološki
zavod
Ljubljana

DIMIČEVA 16

- **GEOLOŠKA RAZISKOVANJA**
 - geološke in geofizikalne karte
 - mineralne surovine
 - geomehanika, fundiranje nizkih in visokih zgradb
 - konsolidacija gradbenih tal
 - pitna, industrijska, termalna in mineralna voda
- **VRTANJE**
 - raziskovalna in eksploatacijska
 - za sidranje
 - za konsolidacijo tal
 - pilotiranje pri fundiranju objektov
- **RUDARSTVO**
 - raziskave
 - masovno miniranje
- **PROJEKTIRANJE IN KONSTRUKCIJE VRTALNIH STROJEV**
- **INVESTICIJSKA DELA V TUJINI**

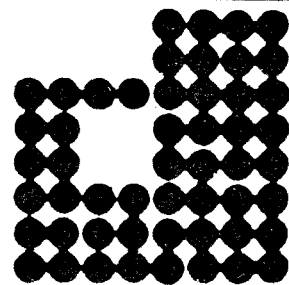
Novo, novo, novo! Glasbeni regal maxi in mini omogočajo funkcionalno razmestitev glasbenih in TV aparatur. Dobite jih v vseh prodajalnah s pohištvo in industrijski prodajalni v Begunjah pri Cerknici. Izdeluje se v hrastovem in teakovem furnirju. Cenjenim potrošnikom se priporočamo!

SLOVENIJALES

Tovarna pohištva
JELKA
Begunje pri Cerknici

**GLASBENI
REGAL**

DELO
Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine. Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki. V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica. Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«. Telex, štirinajstdnevnik, Naši razgledi, revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana, Zabavnik.

TOZD » TRATA« Prevalje

Združeno podjetje

**ELEKTRO-
GOSPODARSTVA
SLOVENIJE**

ELEKTRARNA
BREŠTANICA
Brestanica

Proizvodnja električne energije za industrijo in široko potrošnjo.

KOVINSKA INDUSTRIJA
KOVIND
UNEC PRI RAKEKU

IZDELUJE:
opremo notranjega
valjčnega transporta za
lesno in drugo industrijo,
jeklene konstrukcije,
žerjavne kabine, razne
zvarjence, ter kovinsko
galanterijo.

H Y P O S

HIDRAVLIKA + PNEVMATIKA

HYPOS — MUTA / YU 62366 MUTA

H Y P O S M U T A

PODJETJE ZA HIDRAVLIKO IN PNEVMATIKO
Y U — 62366 M U T A
Y U G O S L A V I A

TEL. n. c. (062) 87-850
TEL. direktor 87-853

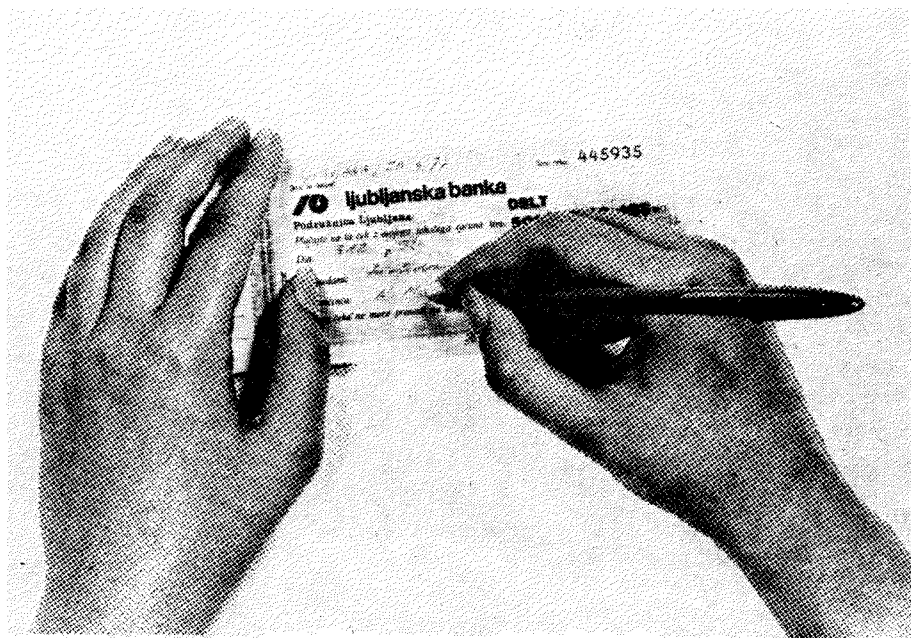
TELEX

ZIRO RAČUN SDK Dravograd 51820-801-13139

Ljubljanska banka

Ček Ljubljanske banke
plačilno sredstvo
sodobnega človeka

DES – LJUBLJANA TOZD »ELEKTRO KRŠKO«
Krško

distribucija električne energije

brešt
cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31 167

dekliška
soba
katarina

program katarina
v vseh trgovinah s pohoštvo

za dnevne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru,
kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000. 10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust dostava na dom brezplačna

križanka

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	NAŠ ST. PIANIST	ANATOMIJA	V SPOMIN (latin.)	MILANSKA OPERA	
3 ENAKE KART PRI POKRU					
RAZLIČNI ČRKI					
					NIKALNICA
SL.UMETN. ZGODOVINAR					
SNOV ZA DEBATO					TV-15
ZALOŽBA „BOREC“	LJUDSKI ODBOR			STAR SLOVAN	KONJSKI TEK
	JOKANJE				
JUGOSLOVA. KOŠARKAR					
RESA					
ANGLEŠKI PESNIK					
TV-15	NOVO MESTO			POLJSKI NOGOMETAS	RUDAR
	PERZIJA				
IVO JAN			LADKO KOROŠEC		
PRODNIK			EL.MERSKA ENOTA		
		oče			
		KANON			

Alojz Polajnar

V mesecu juniju smo se na tržiškem pokopališču poslovili od aktivista in našega člana Alojza Polajnarja. Kot dober tovariš nam bo ostal v lepem spominu.

Franc Jordan

Umril je Franc Jordan iz Velikih Vodec pri Kostanjevici na Krki. Rodil se je pred 69 leti v Volčkovi vasi. Za NOV je začel delati leta 1942. Tudi po vojni je delal pri narodni zaščiti.

Marjana Kolenc-Rupčarjeva mama

Vaščani Žirov smo se zadnjikrat poslovili od Marjane Kolenc-Rupčarjeve mame. Bila je tiha in skromna kmečka žena in mati šestih otrok, katere je vzgojila v poštene in zavedne Slovence. V času vojne so se vsi vključili v ilegalno delo v pionirski in mladinski organizaciji, kasneje pa so postali aktivni borci NOV.

Berta Kokalj

Na zagorskem pokopališču smo se junija poslovili od Berte Kokalj, ki se je rodila leta 1909 v Zagorju. Že v stari Jugoslaviji je sodelovala v naprednem delavskem gibanju in bila zaradi tega preganjana. Njen prvi mož je padel v partizanih. Ves čas vojne je delala za OF, po osvoboditvi pa je bila aktivistka AFŽ.

Anton Merčun

V 70 letu starosti je umrl Anton Merčun, član združenja borcev Savsko nasele. Ob zlomu Jugoslavije je moral v nemško ujetništvo, ker je bil do zloma nacistične Nemčije. Takoj po prihodu v domovino se je vključil v jugoslovansko armado.

Jože Jerman

Zaradi mučne bolezni in invalidnosti je v 57. letu starosti umrl Jože Jerman, doma iz Zg. Kašlja. V NOV je stopil leta 1943. Bil je borec brigade Ljuba Šercerja. V Kočevju je bil ranjen, zdravil se je v partizanski bolnišnici Jelendol v Kočevskem Rogu.

Pokopali smo ga na pokopališču Sostro pri Ljubljani.

Janez Bertoncelj-Božo

Konec julija je v Ljubljani umrl Janez Bertoncelj-Božo. Že kot deček se je spoznal s partizani v Jelovških hribih in postal kurirček. Kmalu je okusil okupatorske zapore v Begunjah, nakar so ga zaradi mladosti izpustili. Bil je borec Cankarjeve brigade. Imel je osem visokih odlikovanj.

Anton Sajevec

Na žalskem pokopališču smo se maja poslovili od Antona Sajeveca. Že leta 1941 je sodeloval s prvimi aktivisti OF, kasneje pa je bil aktivni borec NOV.

Franc Petan

Na pokopališču v Šmartnem ob Paki smo se poslovili od Franca Petana, ki se je rodil pred 74 leti v Laškem. Pred vojno je bil podoficir jugoslovanske vojske. Leta 1944 je odšel med partizane, bil v Tomšičevi brigadi. Ostal nam bo v lepem spominu.

Alojz Murovec

Alojz Murovec je bil tolminski rojak iz POdmelka. Pred mobilizacijo za italijanski pohod na Abesinijo je leta 1935 pobegnil v Jugoslavijo in bil v odsotnosti obsojen. Leta 1942 so ga italijanske okupacijske oblasti izsledile v Ljubljani, ga postavile pred vojaško sodišče in na silo vtaknile v laško uniformo. Po kapitulaciji Italije se je prebil domov in se takoj pridružil partizanom.

Stanko Štorman

Zahrbtna bolezen je uničila komaj 49 letnega Stanka Štormana iz Vrbja pri Žalcu. Leta 1944 se je vključil v NOB kot kurir. Bil je invalid in ves čas po vojni aktivni delavec družbenopolitičnih organizacij.

Miha Prevc

Maja smo se poslovili od Mihe Prevca, člana združenja borcev Dražgoše. Rodil se je pred 56 leti v Dražgošah. Bil je borec Vojkove brigade gorenjskega vojnega področja. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Vinko Novak

Na žalskem pokopališču smo se poslovili od Vinka Novaka. Bil je borec Cankarjeve, Tomšičeve in Šlandrove brigade. Zahrbtna bolezen mu je pretrgala nit življenja v 71 letu starosti.

Peregrin Zupančič

V juniju smo se za vedno poslovili od Peregrina Zupančiča iz Zagorja. V stari Jugoslaviji je moral iz Zagorja za delom v Srbijo, kjer je doživel okupacijo. Zaradi sodelovanja s partizani je bil aretiran in interniran v Nemčijo.

Florjan Grilj

Na vipavskem pokopališču smo se julija poslovili od Florijana Grilja iz Vipave, ki se je rodil leta 1912. Za NOB je začel delati že leta 1942, aktivno in organizirano pa leta 1943. Bil je med prvimi izvoljen v odbor OF v Vipavi, leta 1944 je bil postavljen za poveljnika Narodne zaščite. Prejel je odlikovanje: red zaslug za narod s srebrno zvezdo in občinsko priznanje OF.

Franc Pečnik

Junija smo pokopali na pokopališču v Gotovljah Franca Pečnika iz Jedrt nad Gotovljami. Med NOB se je boril na Dolenjskem.

V spomin
Ivanu
Matulu-
Janezu

Neizprosna bolezen je iztrgala iz naše srede Ivana Matula-Janeza predvojnega komunista, nosilca Spomenice 1941, in številnih vojnih ter mirnodopskih odličij. Kruta smrt je pretrgala nit življenja človeku, ki ga niso zlozila ne preganjanja predvojnih žandarjev in policije, ne izdajalci iz vrst bele garde, niti okupatorjeva taborišča. Vse življenje je Janez Matul posvetil boju za pravice delavca, za kar je bil pripravljen žrtvovati vse, tudi najbolj dragoceno – življenje.

Ko letos spremljamo 40. obletnico komunistične partije Slovenije, spremljamo lahko hkrati tudi življenjsko pot Janeza Matula: že kot vajenec je leta 1922 postal član SKOJ, štiri leta pozneje je bil v vrstah KPS. Bil je aktiven borec proti Orjuni, tako v Ljubljani kot v Trbovljah. Leta 1933 je bil član stavkovnega odbora, ki je organiziral uspešen štrajk v Električni cestni železnici Ljubljana. Njegova dejavnost ni ostala prikrita policiji, nenehno so ga zasliševali, zapirali, leta 1940 pa internirali v taborišče Medjurečje-Ivanica.

Po okupaciji Jugoslavije so v ECZ med prvimi pri nas ustanovili odbor OF. V napajalni postaji, ki jo je vodil električar Janez Matul, je bilo pravo skladišče orožja, tehnike in drugega blaga, namenjenega partizanom, javke, prostor za sestanke aktivistov, zatočišče ilegalcev. Okupatorjevi slugi so prišli zaradi izdajstva na sled Janezu Matulu, ga decembra 1942. leta aretirali, obsodili na zapor in internacijo v Viscu. Po kapitulaciji Italije je Janez Matul odšel v partizane, bil je v Gradnikovi brigadi, pozneje kot oficir OZNE v štabu IX. in VII. korpusa ter v Prešernovi brigadi, po vojni je delal v KNOJ. Kot major JLA je bil upokojen leta 1955.

Kot upokojenec se je Janez Matul vključil v politično delo v krajevni skupnosti Zelena jama. Bil je 19 let predsednik društva upokojencev v Zeleni jami, aktiven pa tudi pri rezervnih starešinah in borcih ter v svetu ZK krajevne skupnosti.

IVAN MATUL-JANEZ

Kot zaveden delavec, izhajal je iz delavske družine, kjer je že v mladosti spoznal krivico in trpljenje zatiranih, je Janez Matul vedno stal na braniku nalog, ki jih je od svojih članov zahtevala partija, v stavkovnih odborih, delavsko-prosvetnih društvi, med delavci, kmeti in delovno inteligenco. Nobena naloga ni bila pretežka zanj, za človeka krhkega videza, vedno vedrega in nasmejanega, toda čvrstega in klenega, kadar se je bilo treba boriti za pravice delavca, proti okupatorju in domačim izdajalcem, ko se je bilo treba tudi po osvoboditvi tolči, da smo ohranili tisto, za kar so se borili gradnikovci, prešernovci, ti soči partizanov in aktivistov OF.

Janeza Matula ni več med nami, toda sovrstnikom bo ostal v duhu kot predan borec, revolucionar in družbenopolitični delavec, mlademu rodu pa kot vzornik, človek, kateremu je delo pomenilo življenje, ga bogatilo in prekalilo.

V vrste revolucionarjev in borcev NOV je smrt spet zasekala vrzel, toda dejanj Janeza Matula, ki so mu prinesla red zaslug za narod z zlatimi žarki, medaljo za hrabrost in številna druga odlikovanja, ni moč pozabiti, saj so se nam neizbrisno vtisnile v spomin.

VLADO ŠLAMBERGER

Odgovor: V dopisu ne navajate dovolj podatkov, vendar pa menimo, da bi vašemu možu (in ne vam) šel morda dodatek za postrežbo in tujo pomoč. Ta namreč pripada vojaškim invalidom I. skupine in pa vojaškim invalidom II. skupine III. in IV. skupine, pri katerih je nastala telesna okvara organizma neodvisno od vojaške invalidnosti in je enaka telesni okvari invalida I. skupine. Zato vam svetujemo, da v moževem imenu vložite ustrezno zahtevo pri pristojnem občinskem upravnem organu.

Mesto Kranj je pobrateno z mestom Rivoli v Italiji, ki leži v prijetni pokrajini Piemont v bližini Torina. To pobratimstvo se izraža v nešteti srečanjih in medsebojnih obiskih raznih družbenopolitičnih organizacij in društev. Tako smo bili tudi kranjski taborniki v lanskem letu gostitelji skupine skavtov iz Rivolija. Pripravili smo jim tabor, jih spremljali pri ogledovanju bližnje in daljnje okolice našega kraja, jih seznanjali z našo socialistično samoupravno ureditvijo in junaško preteklostjo naših narodov.

Ob koncu tega srečanja smo z velikim veseljem sprejeli njihovo povabilo, da jim v naslednjem letu vrnemo obisk.

To smo letos tudi storili! Naši mladi taborniki so vse leto zbirali star papir in opravljali druge delovne akcije, da so si prislužili denar za potovanje in taborjenje v Rivoliju. Deloma jih je denarno podprla tudi občina, na prošnjo Zveze tabornikov občine Kranj, ki je izvedla tudi vse organizacijske oziroma uradne priprave.

Naši prijatelji v Rivoliju so nas sprejeli nadvse prisrčno.

V javnem parku za starodavnim gradom na hribu nad mestom, so nam pripravili tabor z vsemi potrebnimi objekti in ob prihodu nas je že čakala »pašta« s čajem, kar so pripravile mamice naših gostiteljev. Ves čas so sodelovali z nami skavti, njihovi starši in tudi drugi prebivalci mesta. V glavnem vodstvu te prireditve je bil sam podžupan, ki je spremljal priprave celo s svojega dopusta na Sardiniji, od koder se je telefonično zanimal, ali potekajo priprave v redu. In ob našem prihodu se je vrnil z dopusta in nam bil ves čas našega bivanja pri njih na voljo. Izvajalca priprav in samega srečanja sta bila naš rojak, tovariš Krašna, ki je doma iz Ajdovščine in živi v teh krajih že štirideset let, a govori tako dobro

»Oj, Kozaro« v Rivoliju

»ajdovščino«, kot da bi bil vsak dan v svojem rodnem kraju, ter Mario Bricco, naš prijatelj z lanskega srečanja in oče treh aktivni skavtov, oba s svojima prijateljima in izredno aktivnima soprogramama. Starejši smo se z vsemi tremi družinami v prijateljskih pogovorih seznanjali obojestransko. Oni so pripovedovali o delu v zvezi s sodelovanjem med obema mestoma, ter o izvajanju njihovega programa pri napredku mesta, mi pa smo govorili o našem delu. Občino Rivoli vodijo komunisti, ki so zmagali na volitvah pred dvema leti in s ponosom so nam pokazali dosežke v času njihovega vodstva – družbena stanovanja z vzgojnimi, socialnimi, zdravstvenimi in športnimi centri, ki jih dajo po izgraditvi v upravljanje stanovalcem posameznih območij.

Še več takih in podobnih razgovorov je bilo seveda med mladimi, ki so si izmenjavali svoje misli skoraj vsak dan ob tabornem ognju, tja pozno v noč.

Ob vsakem koraku nas je spremljala gostoljubnost prijaznih prebivalcev Rivolija, ki so na splošno zelo napredno usmerjeni. V teh krajih se je po kapitulaciji Italije razvilo močno odporniško gibanje in Torino so koncem aprila leta 1945 osvobodili italijanski partizani. Mnogo jih je padlo pod fašističnim nasiljem. Na primer komandant mestne policije, ki nas je stalno spremljal in skrbel s svojimi policisti za našo varnost, je sin padlega antifašista... Mesto Torino je kot industrijsko središče že pred drugo svetovno vojno igralo veliko vlogo v delavskem gibanju.

Prisrčnost naših medsebojnih odnosov je dosegla svoj višek na zaključnem večeru, ki so nam ga v celoti pripravili gostitelji.

Po večerji smo se vsi zbrali ob tabornem ognju, ki so ga pripravili italijanski skavti. Zapeli smo našo himno, skavti svojo, nato je po poslovnem in zahvalnem govoru predsednice Zveze tabornikov občine Kranj, tovarišice Ljubinke Šimunačeve, sledila zamenjava daril. Po slovesnem delu se je razvilo vzdušje prijateljstva, ki ga ni moč opisati z besedami! Vsi navzoči smo skupaj peli mednarodne proletarske pesmi: »Katjušo«, »Avanti popolo«, »Bratje, le k soncu svobodi«, »Nabrusimo kose« in druge, nato pa smo vsi skupaj zaplesali kolo, ki ga je začel naš tabornik Aljoša s svojim junaškim glasom »Oj, Kozaro«! Sledile so razne taborniške in skavtske pesmi, od katerih so najbolj vžgale tiste, ki zahtevajo sodelovanje vseh, kot je »Konjenik«! in podobne.

Po desetdnevnem bivanju smo se enajstega dne zjutraj poslovili od svojih prijateljev s toplo mislijo, da je zgrajen med nami most prijateljstva, ki ga ne more nič več podreti – most, ki veže ljudi v miroljubnem sožitju, ne glede na medsebojne razlike.

IVANKA ŠORLI

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

Delo goriškega vojnega področja

od marca
1944
do
osvoboditve

»Saj tudi mora ostati tajnost, če hočete svojo nalogo, zaradi katere ste prišli, uspešno opraviti,« je odvrnil komandant področja Kumše.

Na kratko je razložil, kakšen je vojaški položaj na Krasu in kakšna je njihova naloga. Povedal je, da name-rava neka nemška vojaška enota na roparski pohod na Kras, kjer naj bi lovila kurirje in aktiviste, razbila organizacije OF in organe civilne oblasti ter komande mest in področja. Ropala naj bi ljudsko premoženje, živino, prehrano in požigala kraške vasi.

Borci redne vojske bodo nastanjeni v vasi Škrbine, kjer bo zanje skrbela mladinska organizacija. Skrb za varnost-straže, patrolje in zasede pa bo prevzela komanda goriškega vojnega področja, da bi se bataljon po dolgi in naporni poti čim bolj spočil. Tudi vodiči bodo iz komande področja, saj borci udarnega bataljona ne poznajo terena.

Bilo je že pozno, ko je kurir področja peljal borce udarnega bataljona k počitku v vas Škrbine.

Naslednji dan pozno popoldne je prišel v štab komande goriškega vojnega področja komandant udarnega bataljona tovariš Leban in spraševal, kje so Nemci in kdaj bodo prišli, saj so se njegovi borci že dobro spočili, očistili orožje in se pripravili za boj. »Še polenili se bodo,« je pripomnil komandant Leban. »Kar počivajte, pravočasno vas bomo obvestili. Če bodo boji težki, se obvezujemo, da bomo vaše ranjence sprejeli v naše bolnišnice, pa tudi naboje vam bomo dali, če jih bo vam zmanjkovalo,« je odvrnil komandant področja Kumše.

»Upam, da jih ne bomo toliko potrebovali. Sicer pa, toliko, kolikor jih porabimo, jih tudi sami zaplenimo sovražniku,« ga je zavrnil komandant bataljona Leban. Pogovarjali smo se še o položaju na Krasu, o doživljanjih v zadnjem času, spili kozarec terana, nato pa je komandant bataljona odšel v svojo enoto.

Šestnajstega januarja je okrog štirih zjutraj prišla v štab goriškega vojnega področja tovarišica Zvezda, ki je bila vodja obveščevalne točke TD 3, in komando področja obvestila, da bo v zgodnjih jutranjih urah krenila enota SS divizije Princ Eugen na roparski pohod na Kras. Komandant področja je takoj poslal dežurnega oficirja, naj pokliče šefa obveščevalnega centra in komandirja udarnega voda. Ko sta ta dva prišla, je komandant področja odredil, da pošlje šef obveščevalnega centra na teren vse obveščevalce, komandir udarnega bataljona pa gre s svojimi borci v zasedo med Lipo in Kostanjevico, kjer naj zavzame dominantno točko, s katere bo imel dober pregled nad zemljiščem, hkrati pa naj bo to tudi dober bojni položaj. Dežurni oficir naj poskrbi, da bodo ostalo moštvo in odseki ter ce-

lotno področje v stanju pripravljeno-sti. Udarnega bataljona še niso obvestili, ker še ni bilo znano, kje je sovražnik in kako močan je.

Zaseda se je okrog devete ure umaknila toliko, da so borci pojedli, nato pa so spet odšli v zasedo. V tem času so bile zunaj patrolje in obveščevalci. Okrog enajstih je prišel obveščevalec, ki je ugotovil dokaj točno število Nemcev v koloni, ki se je premikala od Kostanjevice proti Lipi. Sporočil je, da je v predhodnici kakšnih petdeset vojakov, v koloni pa še kakšnih tristo do tristopetdeset.

Takoj so se sestali komandant, komisar in obveščevalni oficir področja, ki so pretresli nastali položaj in se zmenili, da komisar odpelje področje z vsemi odseki in aretiranci na že dogovorjeni kraj, komandant in obveščevalni oficir področja pa obvestita komandanta udarnega bataljona o prihodu Nemcev. Sporočila sta mu tudi, da se bo področje z vsemi svojimi odseki, sodiščem in aretiranci umaknilo v borov gozd pod Železnimi vrati nad zaselkom Šibelje. Komandant bataljona Leban je želel, naj področje vzame s seboj še njim dodeljeni težki vod dveh protitankovskih pušk, jih razporedi na položaje in naj ščiti udarni bataljon. Tako se je tudi zgodilo. Komandant področja je obvestil komandanta udarnega bataljona, da je udarni vod goriškega vojnega področja v zasedi pri Lipi in da jih pričakuje, da jim bo vodič.

Udarni vod goriškega vojnega področja je takrat, ko je po obedu odšel drugič v zasedo, opazil severnozahodno od Lipe na najvišji vzpetini štiri ali pet Nemcev na izvidniški točki, ki so se brezskrbno gibali. Po kratkem opazovanju je odšel obveščevalec Evgen (Egon?) v komando goriškega vojnega področja, da bi obvestil o prihodu Nemcev. Udarni vod se je neopazno umaknil kakšen kilometer nazaj, kjer je počakal na udarni bataljon 31. divizije. Po poročilu komandirja udarnega voda o izvidnici in brezskrbnosti Nemcev, je komandant Leban svoj udarni bataljon razdelil v dve skupini. Na zgornjo stran, to je severno od ceste Škrbina-Lipa, sta odšli dve četi in polovica udarnega voda komande goriškega vojnega področja s komandirjem voda kot vodičem. Z njimi je odšel tudi komandant Leban. Na južno stran je odšla ena četa in druga polovica voda.

(se nadaljuje)

ANICA JEROT,
osmi razred
Osnovna šola Oplotnica

Torek, 13. septembra 1977

Predsednik Tito je med svojim bivanjem v Dalmaciji obiskal otok Brač, kjer ga je pričakalo skoraj vse prebivalstvo tega »rdečega« jadranskega otoka.

Pokrajinsko sodišče v Münchnu je začelo soditi emigrantu Ščepu Buconjiću, ki je leta 1975 na naš konzulat v Münchnu poslal poštni pošiljki z eksplozivom.

Po poročilih grških časopisov so v Albaniji zaprli »več tisoč« Kitajski naklonjenih državljanov.

Sreda, 14. septembra 1977

Podpredsednik ZIS dr. Berislav Šefer je odpo- toval na tridnevni obisk v Italijo, kjer se je z italijanskim ministrom za zunanje zadeve For- lanijem pogovarjal o odnosih med Italijo in Jugoslavijo ter EGS.

Predsednik predsedstva SRS Sergej Kraigher je članu predsedstva SRS Janezu Vipotniku izročil red jugoslovanske zastave z lento, s katero ga je odlikoval predsednik Tito, Jožetu Kladivarju pa red republike z zlatim vencem.

Četrtek, 15. septembra 1977

Predsednik Tito je končal svoje bivanje v Spli- tu ter dopotoval v Novi Sad, Osijek, Vukovar in druge kraje.

Na Bledu so predstavniki Jugoslavije in Av- strije podpisali meddržavno pogodbo o grad- nji cestnega predora pod Karavankami.

Na obisku v naši državi je komisar za zunanje zadeve zvezne republike Nigerije Joseph Gar- ba, ki se je pogovarjal s podpredsednikom predsedstva SFRJ Števanom Doronjskim, zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Mini- cem in s predsednikom skupščine SFRJ Gli- gorovim.

Petek, 16. septembra 1977

V Ljubljani je bila pod predsedstvom Marijana Breclja seja predsedstva skupščine SRS, na kateri so opozorili na poseben pomen zakona o delitvi prihodka in dohodka.

Zaradi pogajanj z ugrabitelji zahodnonemške- ga industrijskega Schleyerja je kancler Helmut Schmidt preložil obisk na Poljskem.

Sobota, 17. avgusta 1977

V Anhovem so uradno spustili v pogon največ- jo jugoslovansko cementarno, ki je bila zgraje- na z združevanjem sredstev. Na slavnosti je govoril predsednik CK ZKS France Popit.

Izraelski zunanji minister Moše Dajan je odpo- toval v Washington, kjer se bo s predsednikom Carterjem in državnim sekretarjem Vancem pogovarjal o možnosti, da bi še letos na ženev- ski konferenci rešili bližnjevzhodno krizo. V Washington bo dopotoval tudi egiptovski zu- nanji minister Fahmi.

Ponedeljek, 19. avgusta 1977

V Beogradu so bili pogovori med kuvajtskim finančnim ministrom al Atakijem in Jankom Smoletom o možnosti za razširitev gospodar- skega sodelovanja.

Akcija kot pripovedka

Mate Andrijašević, sekretar predsedstva kon- ference ZK Skupnosti občin Dalmacije:

– Vi, ste, tovariši brigadirji, še kako skrbeli o normah, učinkih, odstotkih, prekoračevali ste zastavljene norme in prav tako mnogo drugih oblik kulturnega, idejno-političnega in vsega družbenega življenja, na trasi in v naselju. Ker, akcija je kramp in so žulji, je norma in udarniški dan, je pa tudi živ spomin na udarnišvo, tovarštvo, akcija je intimna mladinska in ljudska pripovedka.

SLOBODNA DALMACIJA – 8. september 1977

Poštenost mora zmagati

Res je, da včasih delavci ne znajo najti prave poti do rešitev ali pa se je celo bojijo iskati. Mnogi primeri iz preteklosti so namreč poka- zali, da ima, če govorimo o neurejenih samou- pravnih odnosih, več možnosti za uspeh tisti, ki ima moč, ne pa drugi, ki ima poštenost in pogum. Toda ustava, zakon o združenem de- lu, vrsta institucij, katerih namen je čuvati samoupravnost, so vse bolj temelj, na kate- rem lahko gradimo zaupanje, da poštenost mora zmagati.

KOMUNIST – 11. september 1977

Najboljša na svetu

Pomočnik zveznega sekretarja za narodno obrambo admiral Branko Mamula je na slovesni splavitvi nove raketne topničarke »Vlado Cetković«, ki ji je botroval odposlanec vrhovnega komandanta, dejal:

– Raketna topničarka »Vlado Cetković«, ki jo je projektiral ladjarski institut iz Zagreba in zgradilo »Titovo brodogradilište« s svojimi kooperanti, sodi med najboljše svetovne dosežke.

DUGA – 3. september 1977

Za to ste soodgovorni

Pozabljam, kako mladina ni sama po sebi niti napredna in delovna, niti nazadnjaška in sopotniško mlačna. Zato bodimo zlasti v ZK in SZDL – v sleherni krajevni skupnosti, šoli in tovarni – neizprosno samokritični z odgo- vorom na vprašanje: Zakaj pri vas, tovarišice in tovariši, mladine ni čutiti? Kajti če je ne, ste za to soodgovorni.

TELEKS – 2. september 1977

Humanizem za praznik

Kako naj človek razume to, da so se ljudje kot jastrebi vrgli na človeka, čigar krivda je samo v tem, da je pokazal malo srca in je otroke brez strehe nad glavo začasno zaščitil pred hladno jesensko nočjo? ... Prišli smo torej tako da-

leč! Ne samo, da smo si sami okovali srce za tujo žalost, vse bolj nam postaja sovražnik tudi vsak, ki ima še malo mehkega srca. Prišli smo, prišli! Pa mislim, da je potrebno resno raziskati te pojave množične nehumanosti in nesolidarnosti ter spremeniti deklarativne ocene o naši generalni humanosti, saj smo v teh ocenah nekoliko skopi. Resnica je, da smo z vrsto uspešnih in velikih akcij solidarnosti družbe kot celote (Skoplje, Makarska, Banja Luka, Morava) ustvarili o sebi neko podobo humanosti. Koliko je ta podoba resnična? Če jo gledamo iz bližine, iz naše vsakdanjosti, postaja le-ta vse bolj sumljiva. Kaže, da smo ustvarili dve humanosti. Javno – za praznik, za časopise, za referate, za medalje in drugo – kadar pred nami ni televizijskih kamer in kadar smo prepuščeni samo svoji vesti. Eno – kadar svojo humanost politično vnovčujemo in drugo – za navadne dni, kadar nas nihče ne vidi, ko postajamo vse bolj nečloveški.

NIN – 11. september 1977

Tuje perje

Andreja Milanović, podpredsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije misli, da kot družba nismo vedno dovolj naredili za poso- dobljanje naše tradicije: »Tako se zgodi, da tu in tam del naše mladine zmedemo. Le-ta, na primer, ne nosi simbole ZDA zato, ker je na pozicijah te dežele. Tudi ni dobro, da takšne pojave ožigosamo črno-belo. Hkrati imamo neverjetno bogato zgodovino, ki se ne začneja samo z nami, in nič manj bogato revolucijo, ki traja še danes, kadar pa je to treba pretočiti v simbole – smo siromašni.« ... Zaključek je enostaven, a vendarle poln zahtev po naporu: Moramo biti svoji, kadarkoli je to mogoče in kolikor nam je mogoče! Je sploh treba pou- darjati, da se tu, kjer je socializem – kakor je to primer z nami – verodostojna revolucija in njeni liki radi sprejemajo. (Vzporedno s Che Guevarom, zakaj ne tudi Lola, Sava, Veljko Vlahović, samoupravljanje, ki še nima prave- ga simbola, neuvrščenost, Tito ...).

NIN – 11. september 1977

Poučna zgodovina majice: tiskana v petsto primerkih ... Sprejeta je bila izredno do- bro

Janez Vipotnik

Helmut Schmidt

Moše Dajan